

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ РИЗИКІВ: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ

Жаровська Г. П.

ВСТУП

Глобалізація та накопичення глобальних ризиків (збройні конфлікти, міграційні хвилі, економічні шоки, цифровізація комунікацій) трансформують торгівлю людьми у гнучкі транснаціональні мережі з рольовою спеціалізацією та цифровими каналами рекрутингу, контролю й експлуатації. У таких умовах загострюється проблема розмежування торгівлі людьми із суміжними явищами, зокрема зі злочинами у сфері незаконного переправлення осіб та іншими формами організованої злочинності, що підвищує ризик помилок кваліфікації та звуження предмета доказування, зокрема при встановленні засобів вчинення діяння і меж відмежування від суміжних складів¹.

За даними UNODC (*Global Report on Trafficking in Persons 2024*), глобальний рівень виявлення жертв торгівлі людьми після різкого зниження у 2020 році, пов'язаного з пандемією COVID-19, відновився і перевищив допандемічні значення: у 2022 році зафіксовано 74 785 виявлених жертв, що на 25% більше порівняно з 2019 роком. Структура форм експлуатації також зміщується: частка примусової праці становить 42%, сексуальної експлуатації – 36%, а експлуатації у формі примусової злочинної діяльності (*forced criminality*) – близько 8%. Поняття експлуатації злочинної діяльності охоплює ситуації, коли участь особи у протиправних діяннях є формою експлуатації та результатом примусу/контролю; у таких кейсах предметом доказування стає встановлення експлуатаційної природи участі та відмежування статусу потерпілої особи від добровільного співучасника, що відповідає підходу UNODC до «*exploitation of criminal activities*» (експлуатації через залучення до злочинної діяльності). Судово-аналітичні матеріали UNODC додатково вказують на відмінності між організованими та неорганізованими схемами: неорганізовані виконавці, як правило, експлуатують менше жертв, тоді як мережеві конфігурації демонструють більший масштаб експлуатації та стійкіші механізми контролю².

Повномасштабна агресія Росії проти України сформувала стійкі контури уразливості (масове переміщення, руйнування соціально-економічних зв'язків),

¹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

² United Nations Office on Drugs and Crime. *Global Report on Trafficking in Persons 2024*. Vienna, 2024. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf

які підсилюють ризики як офлайнної, так і цифрово опосередкованої експлуатації та ускладнюють доступ до правосуддя. За оцінками UNHCR на кінець 2025 року, глобально було зафіксовано 5,86 млн біженців з України та 3,7 млн внутрішньо переміщених осіб. У національному вимірі це підсилює ризики як традиційних, так і цифрово опосередкованих форм експлуатації та актуалізує проблему доступу до правосуддя. За звітом GRETA (третій раунд оцінювання), у 2018–2024 роках статус потерпілих від торгівлі людьми в Україні було надано 925 особам; більшість формально ідентифікованих потерпілих – чоловіки (57%), а переважною формою експлуатації є трудова, далі – сексуальна, втягнення у злочинну діяльність та експлуатація у збройному конфлікті. Відповідно, для української практики ключовим стає не лише розширення виявлення, а й підвищення якості доказування засобів та стандартів захисту потерпілих, зокрема в частині уразливого стану, який у примітці до ст. 149 КК України визначається як зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан, що позбавляє або обмежує здатність особи усвідомлювати свої дії чи керувати ними, приймати самостійні рішення, чинити опір незаконним діям, а також збіг тяжких обставин³.

Європейський контекст підтверджує масштаб і структурну диференціацію експлуатаційних практик. За даними Eurostat, у 2024 році в ЄС зареєстровано 9 678 потерпілих (–8% до 2023 року), з яких 63% – жінки та дівчата; 46% випадків пов’язані із сексуальною експлуатацією, 37% – із примусовою працею, а 16% – з іншими формами, включно з експлуатацією злочинної діяльності; 64% потерпілих – громадяни третіх країн. У відповідь на еволюцію практик експлуатації ЄС оновив кримінально-правову рамку Директивою (ЄС) 2024/1712, посиливши охоплення нових форм експлуатації та цифрових вимірів злочину, а також окресливши вимоги до захисту потерпілих і доказових підходів (додаючи експлуатацію сурогатного материнства, примусовий шлюб, незаконне усиновлення), запроваджує криміналізацію умисного користування послугами, що надаються потерпілою особою, за наявності знання про її статус, та посилює врахування цифрових вимірів злочину, зокрема у частині обтяжувальних обставин, пов’язаних з використанням ІКТ. Для України як держави-кандидата це підсилює значущість наближення кримінально-правових і процесуальних підходів до *acquis* ЄС у частині кваліфікації форм експлуатації, доказових стандартів і механізмів захисту потерпілих.⁴

³ UNHCR. Ukraine Situation: UNHCR’s 2026 plans and financial requirements. January 2026. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/120716> ; Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Evaluation Report: Ukraine (Third evaluation round). GRETA(2025)08. Strasbourg, 2025. URL: <https://rm.coe.int/greta-evaluation-report-on-the-implementation-of-the-council-of-europe/1680b6540e> ; Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

⁴ Eurostat. Trafficking in human beings statistics (data extracted January 2026) // Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics ; Directive (EU) 2024/1712 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. *OJ L*. 24.6.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj/eng>

Мета розділу – встановити, як глобальні ризики змінюють мережеву організацію торгівлі людьми та які кримінально-правові наслідки це створює для кваліфікації, доказування, міжнародної взаємодії і стандартів захисту потерпілих у контексті України. Об’єктом дослідження є транснаціональні мережі торгівлі людьми в умовах глобальних ризиків. Предметом – їх кримінологічна характеристика та кримінально-правові проблеми протидії в контексті європейських стандартів і національної практики України. Методологія поєднує доктринальний і порівняльно-правовий аналіз, аналіз політик і моніторингових звітів (UNODC, Eurostat, GRETA), а також вторинний аналіз статистики та правозастосовних матеріалів.

1. Кримінологічна природа та трансформація транснаціональних мереж торгівлі людьми в умовах глобальних ризиків

Кримінологічна природа торгівлі людьми в умовах глобальних ризиків описується через мережевий підхід, у межах якого злочинна діяльність постає як система учасників, ролей і каналів взаємодії, що забезпечує адаптивність та відтворюваність експлуатації. Такий підхід дозволяє пояснити структурну стійкість і адаптивність мереж, здатність до швидкого перерозподілу функцій і модифікації ланцюга (*вербування – переміщення/утримання – експлуатація – одержання вигоди*) під впливом зовнішніх шоків, зокрема збройних конфліктів, масового переміщення та цифровізації комунікацій. Еволюцію від відносно простого лінійного ланцюга до мережевої конфігурації з розгалуженими цифровими входами та виходами ілюструє малюнок 1: традиційні етапи (вербування, переміщення/утримання, експлуатація) доповнюються цифровими платформами та механізмами нефізичного контролю, що фрагментує доказову картину та підвищує вимоги до відтворення послідовності «*контакт – залежність/контроль – експлуатація – отримання вигоди*», включно з цифровими слідами.

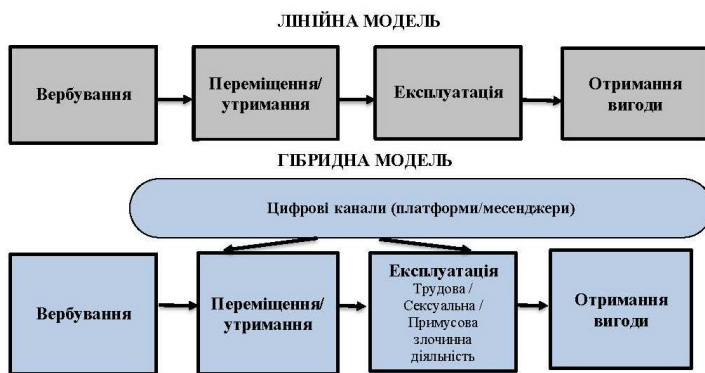

Рис. 1. Трансформація ланцюга експлуатації під впливом глобальних ризиків

Джерело: складено автором

У мережевій логіці важливими стають не лише індивідуальні мотиви виконавців, а й рольова диференціація, спосіб координації, інструменти контролю над потерпілими та транснаціональні мости між юрисдикціями. EU-SOCTA 2025 констатує, що серйозна організована злочинність еволюціонує від відносно закритих груп до гібридних мереж, для яких характерні поєднання офлайнних та онлайнних компонентів, інтеграція різних кримінальних ринків та посилення ролі цифрових інструментів. У цьому контексті торгівля людьми дедалі частіше співіснує з незаконним переправленням мігрантів і кіберзлочинністю в межах одного кримінального середовища, що формує гібридні кримінальні портфелі, тобто паралельне ведення кількох кримінальних ринків в одній мережевій інфраструктурі – ситуації, коли та сама мережа або пов'язані між собою підмережі паралельно ведуть кілька напрямів злочинної діяльності (наприклад, торгівля людьми та незаконне переправлення, або торгівля людьми та кіберзлочини), використовуючи спільні канали рекрутингу, комунікації, приховування та фінансової інфраструктури. EMN (2025) доповнює, що транснаціональні мережі можуть використовувати етнічні чи діаспорні зв'язки як стартовий ресурс для довіри та входу в середовище, однак довготривала стійкість забезпечується не етнічною замкнутістю, а механізмами залежності (боргова кабала, контроль документів, ізоляція), гнучким перерозподілом ролей і використанням онлайн-каналів для вербування та координації. Дані UNODC, узагальнені на основі судових справ, підтверджують вагу організованих конфігурацій: значна частка засуджених діяла у складі структурованих груп або неформальних мереж, що є емпіричним аргументом на користь аналізу торгівлі людьми як мережевого явища⁵.

Цифровізація зміщує точки входу та знижує видимість примусу на ранніх стадіях: рекрутинг і первинна легітимація пропозиції відбуваються через платформи та месенджери, а залежність формується через житло/логістику/документи/відкладену оплату, що змінює структуру доказування: ключовими стають електронні дані (контент, метадані, часові лінії контактів) і фіксація механізмів підпорядкування без ознак фізичного насильства. У матеріалах OSCE (2022) підкреслюється, що в умовах гуманітарної кризи особи, які шукають житло, транспорт чи роботу, часто публікують у відкритому доступі дані про своє місцезнаходження та обставини потреби; це створює можливість для цільового контакту з боку злочинців під виглядом допомоги або працевлаштування. Типовий патерн псевдопрацевлаштування в такій ситуації полягає у пропозиції швидкого працевлаштування без прозорих умов (відсутність контракту, нечіткий роботодавець/посередник, вимога термінового переїзду), після чого комунікація

⁵Europol. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU-SOCTA) 2025: The changing DNA of serious and organised crime. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2025. ISBN 978-92-9414-000-5. DOI: 10.2813/0758057; European Migration Network. Trafficking in human beings – the international dimension: European Migration Network Study. July 2025. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/4f178d98-27a2-46e6-b59a-cbd35344fced_en?filename=2025_EMN_study_trafficking_in_human_beings.pdf; United Nations Office on Drugs and Crime. Global Report on Trafficking in Persons 2024. Vienna, 2024. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf

переводиться в приватні канали, а контроль посилюється через залежність від житла, транспорту, документів або винагороди, яка відкладається чи ставиться у залежність від виконання вимог. Для кримінологічного аналізу важливо, що цифровий рекрутинг часто не залишає очевидного сліду фізичного примусу на початкових стадіях, але формує керовану траєкторію залежності, яка надалі конвертується в експлуатацію⁶.

Для сексуальної експлуатації цифровий вимір проявляється через онлайнкову інфраструктуру реклами та комунікації. OSCE Mapping (2023) показує, що цифрові ринки сексуальних послуг мають глобальний характер: у оголошеннях відтворюються маркери походження та категоризації (зокрема фільтри за національністю), а аналіз контактів і перехресного розміщення оголошень виявляє індикатори координації третьою стороною та роліової спеціалізації в мережі. Л. Гоїру та співавт. (2024) акцентують, що цифрові технології трансформують відомі кримінальні сценарії (зокрема модель «коханий-вербувальник», *lover-boy*) через перенесення встановлення довіри і контролю в цифровий простір, що розширює можливості рекрутингу та знижує видимість контролю для оточення потерпілої особи. У сукупності це означає зростання значущості електронних слідів (комунікації, транзакції, дані платформ) як доказового матеріалу та підвищення складності доведення засобів вчинення злочину, якщо доказування спирається лише на традиційні індикатори фізичного насильства⁷.

На емпіричному рівні С. Лазарус та співавт. (2025) на основі наративів потерпілих демонструють, що примус до кіберзлочинної діяльності може організовуватися як стандартизований процес із управлінням через канали месенджерів і системою санкцій/залежності, яка заміщає постійне фізичне насильство. Для наступного кримінально-правового аналізу це створює дві ключові лінії проблем: коректне розмежування ролей (жертва/виконавець) та доведення експлуатаційної природи участі у злочині⁸.

Глобальні ризики виступають не лише фоном, а структурним фактором уразливості, який впливає на відтворення пропозиції потенційних жертв і на можливості мереж їх виявляти. За оцінками UNHCR станом на кінець 2025 р.

⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings. Recommendations on enhancing efforts to identify and mitigate risks of trafficking in human beings online as a result of the humanitarian crisis in Ukraine. Vienna : OSCE, 2022. URL: https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/4/c/516423_0.pdf

⁷ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings. Mapping the online landscape of risks of trafficking in human beings on sexual services websites across the OSCE region. Vienna : OSCE, 2023. ISBN 978-92-9271-233-4. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/b/4/555441.pdf> ; L'Hoiry X., Moretti A., Antonopoulos G. Human trafficking, sexual exploitation and digital technologies. *Trends in Organized Crime*. 2024. Vol. 27. P. 1–9. DOI: 10.1007/s12117-024-09526-4.

⁸ United Nations Office on Drugs and Crime. Global Report on Trafficking in Persons 2024. Vienna, 2024. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf ; Lazarus S., Chiang M., Button M. Assessing Human Trafficking and Cybercrime Intersections Through Survivor Narratives. *Deviant Behavior*. 2025. DOI: 10.1080/01639625.2025.2470402.

зафіксовано 5,86 млн біженців з України у світі (понад 5,3 млн – у Європі) і 3,7 млн внутрішньо переміщених осіб. Дослідження К. Шарапова (2024), здійснене на матеріалі Польщі та Румунії, емпірично підтверджує, що трудові та фінансові труднощі (включно з роботою без контракту, нестабільними доходами, дискримінаційними практиками) формують сіру зону уразливості, яка підвищує схильність до прийняття ризикованих пропозицій і ускладнює звернення до інституцій захисту. У національному вимірі GRETA (2025) фіксує низький рівень офіційної ідентифікації у співвідношенні з масштабом переміщення: за 2018–2024 рр. статус потерпілої особи в Україні отримали 925 осіб; серед форм експлуатації, окрім трудової та сексуальної, зазначено залучення до кримінальної діяльності та експлуатацію в умовах збройного конфлікту. Ці дані є релевантним мостом від кримінологічної характеристики мереж до кримінально-правових питань доказування зловживання уразливим станом та захисту потерпілих⁹.

Емпіричний зріз доповнюється міжнародною статистикою, інтерпретація якої потребує методологічної обережності, оскільки показники виявлення/реєстрації відображають як масштаби явища, так і спроможність системи ідентифікації. Як зазначено у вступі, UNODC фіксує відновлення рівня виявлення жертв після 2020 року та зростання частки складних форм експлуатації, зокрема експлуатації у формі примусової злочинної діяльності. Для європейського контексту Eurostat за 2024 рік повідомляє про 9 678 зареєстрованих потерпілих і частку 16% інших цілей експлуатації, до яких належать і сценарії експлуатації злочинної діяльності¹⁰ (табл. 1).

Підсумкові виклики, що визначають перехід до кримінально-правового аналізу: доступ до електронних доказів і процесуальна придатність даних платформ/месенджерів у транснаціональній інфраструктурі; доведення засобів експлуатації за відсутності фізичного насильства, з урахуванням психологічного контролю та залежності.

⁹UNHCR. Ukraine Situation: UNHCR's 2026 plans and financial requirements. January 2026. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/120716> ; Sharapov K. Vulnerability to trafficking in persons in the context of the war in Ukraine: Findings from Poland and Romania. August 2024. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/111384> ; Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Evaluation Report: Ukraine (Third evaluation round). GRETA(2025)08. Strasbourg, 2025. URL: <https://rm.coe.int/greta-evaluation-report-on-the-implementation-of-the-council-of-europe/1680b6540e>

¹⁰United Nations Office on Drugs and Crime. Global Report on Trafficking in Persons 2024. Vienna, 2024. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf ; Eurostat. Trafficking in human beings statistics (data extracted January 2026). *Statistics Explained*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics

**Трансформація ключових кримінологічних характеристик
транснаціональних мереж торгівлі людьми під впливом
глобальних ризиків (2020–2025)**

Вимір трансформації	Традиційні домінанти (до 2020 р.)	Актуалізовані домінанти (2022–2025 рр.)	Кримінологічні наслідки	Доказові та процесуальні виклики
Організація	відносно стабільні групи; значна роль фізичних посередників	структуровані групи та неформальні мережі; гібридні портфелі злочинної діяльності; посилення онлайн-компонента	вища адаптивність і стійкість; швидший перерозподіл ролей	встановлення ролей і внеску співучасників; доведення організованості
Канали вербування	переважно офлайн-контакти	соціальні мережі, оголошення, платформи пошуку роботи/житла; комунікація в месенджерах	розширення охоплення уразливих груп; зниження видимості ризику на ранніх стадіях	отримання/фіксація електронних доказів; ідентифікація акаунтів і посередників
Контроль і утримання	фізичний контроль, погрози, обмеження свободи	поєднання психологічного тиску з залежністю від житла/роботи/документів; дистанційна координація	невидимість частини примусу; ризик хибної ідентифікації потерпілої особи як правопорушника	доведення засобів (примус/обман/зловживання уразливістю); оцінка добровільності згоди
Глобальні ризики як фактор уразливості	локальні соціально-економічні чинники	війна і масове переміщення; інтеграційні бар'єри; накопичення економічної вразливості	формування стійкої бази ризику; ускладнення доступу до захисту	комплексне доведення вразливості та причинного зв'язку з експлуатацією
Портфель експлуатації	домінування трудової та/або сексуальної експлуатації	диверсифікація; зростання видимості експлуатації злочинної діяльності як форми	розмивання меж із суміжними складами; нові конфігурації віктимізації	розмежування суміжних правових кваліфікацій; застосування стандартів непокарання потерпілих

Джерело: складено автором на основі UNODC, Global Report on Trafficking in Persons 2024; Europol, EU-SOCTA 2025; UNHCR (2026); GRETA (2025); Eurostat (2024)

Нами застосовано кейс-аналіз задокументованих практик і сформовано типологію цифрових схем вербування та експлуатації, релевантну для доведення елементів складу ст. 149 КК України. Типологія базується на трьох стабільних критеріях диференціації: спосіб первинного вступу у контакт із потенційною потерпілою особою; механізми формування залежності/контролю; типові цифрові сліди, які дозволяють реконструювати ланцюг «вербування –

контроль – експлуатація» і водночас виявляють межі доказування нефізичних засобів (обман, використання уразливого стану, примус). Джерельна база забезпечує зіставлення джерел: операційні повідомлення Europol щодо онлайн-таргетування переміщених осіб, включно з українцями, аналітика INTERPOL щодо торгівлі людьми, пов'язаної з примусовою участю в онлайн-шахрайствах та фіксацією криптовалютних компонентів фінансових потоків, стратегічні оцінки про технологічні драйвери організованої злочинності (ШІ, синтетичні ідентичності, автоматизація комунікації), а також академічна модель «*Перетин жертви та правопорушника*» для шахрайської злочинності (на матеріалі В'єтнаму). Український контекст у типології залишається функціональним: масове переміщення формує цифрові точки входу й підвищує ризики рекрутингу; національна статистика/узагальнення практики підтверджують актуальність проблеми торгівлі людьми і потребу уніфікованих підходів до кваліфікації та доказування; окремі транснаціональні цифрові кейси (шахрайські кол-центри з рольовою спеціалізацією і цифровими інструментами контролю) демонструють наявність інфраструктурного шаблону, який у суміжних юрисдикціях може поєднуватися з експлуатацією та примусовою злочинною діяльністю¹¹.

Тип 1. Нормалізація пропозиції через соціальні мережі та месенджери. Схема характеризується низьким порогом первинного контакту та використанням цифрових середовищ взаємодопомоги (групи/канали переміщених осіб, пошук житла/роботи) як інфраструктури довіри. Первинний контакт відбувається у публічному середовищі з подальшим переведенням комунікації у приватні чати, де деталізуються умови і формується нефізична залежність (інформаційна/логістична/соціальна). Для українського контексту реле вантність типу зумовлена тим, що переміщення мільйонів осіб підвищує частоту й видимість таких точок входу. Гендерний вимір набуває доказового значення: в ЄС жінки та дівчата становлять більшість зареєстрованих потерпілих, а сексуальна експлуатація зберігає високу частку серед форм експлуатації, що підвищує ймовірність використання нормалізації пропозиції як первинної фази рекрутингу в траєкторії сексуальної експлуатації; у воєнному контексті це підсилюється уразливістю жінок і дітей. Доказово значущими є цифрові сліди оголошень і приватної комунікації; однак часто виникає проблема доведення засобів без фізичного примусу та коректна інтерпретація згоди у ситуації

¹¹ Europol. Human traffickers luring Ukrainian refugees on the web targeted in EU-wide hackathon. 23 June 2022. URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/human-traffickers-luring-ukrainian-refugees-web-targeted-in-eu-wide-hackathon> ; INTERPOL. INTERPOL Crime Trend Update – Human trafficking-fueled scam centres. June 2025. URL: <https://www.interpol.int/en/content/download/23175/file/INTERPOL%20Crime%20Trend%20Update%20-%20Human%20trafficking-fueled%20scam%20centres.pdf> ; Europol. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU-SOCTA) 2025; The changing DNA of serious and organised crime. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2025. ISBN 978-92-9414-000-5. DOI: 10.2813/0758057 ; Luong H. T. “Simple job, high salary”: unveiling the complexity of scam-forced criminality in Southeast Asia. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. Vol. 12:1305. DOI: 10.1057/s41599-025-05605-1 ; Eurojust. Fraudulent call centres in Ukraine rolled up. 16.12.2025. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/news/fraudulent-call-centres-ukraine-rolled>

уразливості. Релевантний для типу 1 тренд: використання синтетичних ідентичностей, автоматизованих акаунтів і елементів ШІ для масштабування комунікації й імітації легітимності пропозиції, що ускладнює атрибуцію та підвищує вимоги до цифрової експертизи та фіксації електронних доказів¹².

Тип 2. Платформове псевдопрацевлаштування. Схема розгортається через онлайн-платформи вакансій і міграційні спільноти, де пропозиція легкої роботи з непропорційною оплатою поєднується з непрозорими умовами (відсутність контракту, нечіткий посередник, терміновість переїзду). На наступному етапі формується залежність через житло/логістику, авансові витрати, боргові зобов'язання та/або обмеження доступу до документів чи зв'язку, що створює умови для трудової або сексуальної експлуатації. Для України цей тип пов'язаний із сірою зоною зайнятості серед переміщених осіб у приймаючих країнах. Гендерна диференціація ризиків зберігається: у статистиці ЄС сексуальна експлуатація більшою мірою корелює з жіночими/дитячими траєкторіями, тоді як у національних звітах України домінує трудова експлуатація. Для кваліфікації та доказування за ст. 149 КК України критичними є доведення мети експлуатації та засобів, а також відмежування від суміжних складів у гібридних ситуаціях (переміщення/працевлаштування – експлуатація). Фінансовий компонент доказування потребує окремого уточнення: поряд із банківськими переказами у сучасних схемах зростає роль криптоактивів як інструменту ускладнення фінансового сліду та обслуговування транснаціональних потоків, що модифікує структуру доказування та підвищує значущість раннього фінансового розслідування¹³.

¹² Europol. Human traffickers luring Ukrainian refugees on the web targeted in EU-wide hackathon. 23 June 2022. URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/human-traffickers-luring-ukrainian-refugees-web-targeted-in-eu-wide-hackathon> ; Eurostat. Trafficking in human beings statistics (data extracted January 2026) // Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics ; Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings. Recommendations on enhancing efforts to identify and mitigate risks of trafficking in human beings online as a result of the humanitarian crisis in Ukraine. Vienna: OSCE, 2022. URL: https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/4/c/516423_0.pdf ; Europol. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU-SOCTA) 2025: The changing DNA of serious and organised crime. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2025. ISBN 978-92-9414-000-5. DOI: 10.2813/0758057.

¹³ Sharapov K. Vulnerability to trafficking in persons in the context of the war in Ukraine: Findings from Poland and Romania. August 2024. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/111384> ; Eurostat. Trafficking in human beings statistics (data extracted January 2026). *Statistics Explained*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics ; Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Evaluation Report: Ukraine (Third evaluation round). GRETA(2025)08. Strasbourg, 2025. URL: <https://rm.coe.int/greta-evaluation-report-on-the-implementation-of-the-council-of-europe/1680b6540e> ; Europol. Europol Spotlight: Cryptocurrencies – Tracing the evolution of criminal finances. The Hague, 2022. URL: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol%20Spotlight%20-%20Cryptocurrencies%20-%20Tracing%20the%20evolution%20of%20criminal%20finances.pdf>

Тип 3. Примусова кіберзлочинна діяльність у скам-центрах. Схема є гібридною: вербування здійснюється через цифрові канали під виглядом високооплачуваної роботи, а експлуатація поєднує фізичне утримання з примусом до вчинення онлайн-шахрайств і операційним цифровим контролем. INTERPOL фіксує глобальний характер таких мереж і масштаб протидії, включно з транскордонними фінансовими перехопленнями у фіаті та криптовалюті, а також прямо вказує на використання торгівлі людьми як механізму забезпечення людським ресурсом для скам-економіки. Г. Лунг в 2025 р., аналізуючи 10 кейсів 2018–2023 рр. (В'єтнам) і дані правоохоронних інтерв'ю, показує, що примусова участь у шахрайських діях інституціалізується як елемент експлуатації, що підвищує стійкість мереж і створює високий ризик вторинної криміналізації потерпілих. Для України релевантність типу 3 полягає не в географічній локалізації скам-центрів, а в транскордонній природі цифрового рекрутингу та вразливості переміщених осіб до робочих пасток. Для типу 3 релевантним процесуальним запобіжником є період відновлення і роздумів (ст. 13 Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми), що має стабілізувати статус потенційної потерпілої особи до прийняття рішень про переслідування/видворення і зменшити ризик вторинної криміналізації у випадках примусової злочинної діяльності; інтерпретаційні настанови GRETA акцентують на низькому порозі достатні підстави і пріоритеті захисту на ранній стадії. У поєднанні з принципом непокарання це формує причинно-наслідковий ланцюг: невчасна/неповна ідентифікація – вторинна криміналізація – втрата співпраці зі слідством – підвищення стійкості мережі¹⁴.

¹⁴ INTERPOL. INTERPOL Crime Trend Update – Human trafficking-fueled scam centres. June 2025. URL: <https://www.interpol.int/en/content/download/23175/file/INTERPOL%20Crime%20Trend%20Update%20-%20Human%20trafficking-fueled%20scam%20centres.pdf> ; INTERPOL. USD 257 million seized in global police crackdown against online scams (Operation First Light 2024). 2024. URL: <https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2024/USD-257-million-seized-in-global-police-crackdown-against-online-scams> ; Luong H. T. “Simple job, high salary”: unveiling the complexity of scam-forced criminality in Southeast Asia. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. Vol. 12:1305. DOI: 10.1057/s41599-025-05605-1 ; Council of Europe. Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197). Warsaw, 16.V.2005. URL: <https://rm.coe.int/168008371d> ; Council of Europe. GRETA. Guidance Note on the recovery and reflection period (Article 13 of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings). THB-GRETA(2024)14. Strasbourg, September 2024. URL: <https://rm.coe.int/guidance-note-on-recovery-and-reflection-period-group-of-experts-on-ac/1680b1a3ca> ; Directive (EU) 2024/1712 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. *OJ L*. 24.6.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj/eng>

Таблиця 2

Аналітичне порівняння типів цифрових схем вербування та експлуатації та їх значення для доказування за ст. 149 КК України

Тип схеми	Канал первинного контакту	Механізм контролю	Типові цифрові сліди	Ключовий доказовий акцент (ст. 149 КК)	Пріоритетні слідчі дії та процесуальні кроки
1. Нормалізація через соцмережі/ месенджери	Публічні групи/ канали допомоги; перехід у приватні чати	Нефізичний вплив на ранній фазі (довіра, інформаційна асиметрія, залежність)	Пости/оголошення; переписки; метадані акаунтів; часові лінії переходів	Доведення засобів без фізичного примусу; індивідуалізація використання уразливості; гендерно-специфічні траєкторії ризику	Фіксація/ збереження контенту і метаданих; огляд пристроїв; оперативне збереження даних до видалення; перевірка синтетичних ідентичностей/ автоматизованих акаунтів
2. Платформове псевдо-працевлаштування	Платформи вакансій, міграційні спільноти	Боргова залежність; контроль документів/ житла/ зв'язку	Оголошення; переписка; платіжні сліди; контакти посередників; маршрути	Доведення мети експлуатації і засобів; відмежування від суміжних складів у гібридних ситуаціях; фінансовий компонент (включно з криптоактивами)	Витребування даних платформ; аналіз платежів/переказів; ранній фінансовий блок (у т.ч. виявлення крипто-каналів); документування вилучення документів/ обмеження свободи
3. Примусова кіберзлочинна діяльність у скам-центрах	Цифрове вербування роботою; транскордонне переміщення	Фізичне утримання + операційний цифровий контроль; примус до онлайн-шахрайства	Дані пристроїв; акаунти; скрипти; журнали комунікацій; фінансові сліди (фіат/крипто)	Встановлення експлуатаційної природи участі у протиправних діях; мінімізація вторинної криміналізації; потреба в транскордонному доступі до електронних доказів; рання стабілізація статусу жертви	Електронні докази (збереження/витребування); фінансові розслідування; координація з іноземними органами; «період відновлення і роздумів» як процесуальний буфер до рішень про переслідування/ видворення

Джерело: складено автором на основі Europol (2022); INTERPOL (2025); Luong (2025); Директиви (ЄС) 2024/1712; GRETA (2025)

У типах 1–2 центральним є доведення нефізичних засобів та мети експлуатації в гібридних траєкторіях, тоді як тип 3 вимагає спеціальної процесуальної чутливості до статусу потерпілої особи у примусовій злочинній діяльності і раннього забезпечення електронних доказів та фінансових слідів.

2. Кримінально-правова кваліфікація праворорушень, учасників транснаціональних мереж і форм експлуатації людини: сучасні проблеми та тенденції

Сформульована кримінологічна характеристика підтверджує еволюцію транснаціональних мереж торгівлі людьми від відносно лінійних схем до адаптивних конфігурацій із виразним цифровим компонентом і перетинами з іншими кримінальними ринками. Така трансформація породжує ключові кримінально-правові проблеми, пов'язані з доведенням засобів вчинення діяння, встановленням ролей співучасників, захистом потерпілих та ефективністю міжнародної взаємодії. У кримінально-правовій площині ці характеристики трансформуються у дві групи проблем: розмежування складу торгівлі людьми із суміжними складами та доведення елементів складу, передусім засобів і ролей співучасників у мережі, у ситуації, коли значна частина доказового матеріалу має цифрову та/або транснаціональну природу.

Нормативна конструкція ст. 149 КК України, яка передбачає діяння (вербування, переміщення, переховування, передача, одержання тощо) з метою експлуатації за використання хоча б одного із засобів, загалом корелює з міжнародними стандартами та європейським підходом, оновленим Директивою ЄС № 2024/1712. Водночас у мережових схемах, посиленіх війною, масовим переміщенням та цифровізацією, формуються гібридні конфігурації, де початкові дії можуть подаватися як «переміщення/розміщення/працевлаштування», тоді як експлуатаційна мета та контроль реалізуються пізніше. У таких ситуаціях ризик розмивання кваліфікації зумовлений структурою ланцюга: доказування мети експлуатації та застосованих засобів часто стає можливим лише за умови охоплення повної послідовності подій, включно з цифровими контактами та фінансовими слідами, що створює методичний і процесуальний ризик конкуренції норм із суміжними складами, зокрема з незаконним переправленням осіб через державний кордон (ст. 332 КК України), де предмет доказування інший і не потребує доведення експлуатаційної мети¹⁵.

Воєнний контекст додатково ускладнює кваліфікаційний вибір у справах, де експлуатація пов'язана з діями на окупованих територіях чи в умовах збройного конфлікту. У практиці застосування українського законодавства в умовах війни можливі ситуації, коли окремі прояви експлуатації можуть отримувати кваліфікацію за ст. 438 КК України, що посилює ризик фрагментації правової оцінки, якщо торгівля людьми розглядається як додатковий

¹⁵ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> ; Directive (EU) 2024/1712 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. *OJ L*. 24.6.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj/eng>

елемент, а не як самостійна кваліфікаційна вісь діяння. Практично це означає різний предмет доказування та різні процесуальні акценти, що може ускладнювати доведення мережевої організації та ролей співучасників у єдиному ланцюгу¹⁶.

Центральним доказовим елементом у провадженнях за ст. 149 КК України є доведення засобів, насамперед використання уразливого стану. У воєнному контексті потребується індивідуалізація: фіксація конкретних тяжких обставин потерпілої особи та способу їх використання для підпорядкування поведінки. Правова позиція ККС ВС від 02.02.2022 є важливою для уніфікації підходу: уразливий стан не зводиться до суто медичного критерію, а оцінюється за сукупністю фактичних обставин і з урахуванням обізнаності обвинуваченого про ці обставини; вимога обов'язкової психіатричної експертизи не є визначальною умовою для констатації використання уразливості. У воєнних умовах це має прикладне значення, оскільки зовнішні обставини (втрата житла і доходу, розрив соціальних зв'язків, статус переміщеної особи, залежність від житла/роботодавця/посередника) можуть формувати індивідуалізований уразливий стан, але доказування потребує не загальної вказівки на масову вразливість, а фіксації конкретних тяжких обставин і способу їх використання для підпорядкування поведінки потерпілої особи¹⁷.

Порівняльно-правовий контекст ЄС підсилює цей доказовий акцент. Директива (EU) 2024/1712 розширила мінімальний перелік форм експлуатації, прямо включивши експлуатацію злочинної діяльності (*exploitation of criminal activities*), і оновила підхід до принципу непокарання: держави-члени мають забезпечити можливість не переслідувати або не застосовувати покарання до потерпілих за участь у кримінальних або інших протиправних діяннях, до яких їх було примушено як прямий наслідок торгівлі людьми, що безпосередньо стосується ситуацій примусової злочинної діяльності та цифрово опосередкованої експлуатації, де зовнішня участь особи у протиправних діях може бути елементом експлуатаційного механізму¹⁸.

У національному праві не закріплено спеціального, процедурно визначеного механізму непокарання потерпілих, зіставного з європейським підходом; у цифрових кейсах це підвищує ризик вторинної криміналізації за відсутності належного доведення примусу/контролю та експлуатаційної мети. У випадках цифрової експлуатації (зокрема онлайн-шахрайства, організовані кол-центри, примус до незаконних дій) це посилює ризик вторинної криміналізації потерпілих, якщо слідство та суд не встановлюють засоби експлуатації (обман, примус, використання уразливості) та механізми

¹⁶ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

¹⁷ Там само ; Верховний Суд. Постанова ККС ВС щодо кваліфікації дій особи як торгівлі людьми з використанням уразливого стану потерпілих (02.02.2022). URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1249695/>

¹⁸ Directive (EU) 2024/1712 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. OJ L. 24.6.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj/eng>

контролю, які відтворюють статус потерпілої особи, а не добровільного співучасника. За матеріалами UNODC щодо контексту переміщення, спричиненого війною, а також документів, орієнтованих на українську практику, акцент робиться на необхідності доказування залежності й контролю у формах, які можуть бути нефізичними, а також на процесуальній ролі електронних даних і фінансових слідів¹⁹.

У доказуванні цифрово опосередкованих схем визначальною є доступність електронних доказів і здатність їх процесуально закріпити. Європейський «*пакет електронних доказів*» (Regulation (EU) 2023/1543 та Directive (EU) 2023/1544) демонструє модель оперативного збереження/отримання даних провайдерів. За відсутності аналогічних процедур виникає розрив між короткими строками збереження цифрових даних і тривалістю міжнародної правової допомоги. В Україні такі інструменти не діють напряму, однак задають стандарт оперативності та процедурної визначеності для витребування даних, які є критично релевантними у справах про мережеві цифрові схеми (комунікації, облікові записи, дані доступу, фінансові транзакції). За відсутності аналогічних механізмів на національному рівні та за залежності від традиційних каналів міжнародної правової допомоги виникає системний розрив між строковістю збереження цифрових даних і тривалістю процедур МПД²⁰.

Мережевий характер торгівлі людьми зумовлює потребу доведення співучасті через реконструкцію ролей і зв'язків: вербувальник, організатор переміщення/розміщення, контролер, утримувач, фінансовий координатор, вигодонабувач. Формально положення про співучасть (ст. 26–31 КК України) і кваліфікуюча ознака організованої групи (ч. 3 ст. 149 КК України) забезпечують можливість кримінально-правової оцінки мережевої організації, проте у транснаціональному вимірі складність зосереджується на доведенні стійкості зв'язків, розподілу ролей і спільного умислу, особливо коли частина функцій реалізується за межами юрисдикції або у цифровому середовищі. Практика ЄС, узагальнена у матеріалах Eurojust (фокус-групи спеціалізованих прокурорів), підкреслює значення

¹⁹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> ; United Nations Office on Drugs and Crime. Guidelines on Detection, Investigation and Trial for Trafficking in Persons: Ukrainian Legislation and Practice. 2025. URL: https://www.unodc.org/poukr/uploads/documents/Pdf/Guidelines_trafficking_in_persons_UNODC_2025.pdf ; United Nations Office on Drugs and Crime. Study on Trafficking in Persons and Smuggling of Migrants in the Context of the Displacement caused by the War in Ukraine. Vienna, 2025. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/studies/2025/TIP_Study_2025_eng.pdf

²⁰ Regulation (EU) 2023/1543 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 on European Production Orders and European Preservation Orders for electronic evidence in criminal proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023R1543> ; Directive (EU) 2023/1544 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 laying down harmonised rules on the designation of designated establishments and the appointment of legal representatives for the purpose of gathering electronic evidence in criminal proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023L1544> ; Eurojust (SIRIUS Project). The EU Electronic Evidence Legislative Package: SIRIUS Annual Report. 17.12.2024. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/files/sirius-e-evidence-legislative-package-annual-report.pdf>

координації та спільних слідчих груп для синхронізації доказування ролей у різних юрисдикціях і для охоплення повного ланцюга мережі²¹.

Таблиця 3

Ключові виклики кримінально-правової кваліфікації та доказування транснаціональних мереж торгівлі людьми в умовах глобальних ризиків (2022–2025 рр.)

Виклик	Специфіка в мережах під впливом війни/міграції/цифровізації	Українська практика (фокус: ст. 149 КК України)	Європейські/ міжнародні стандарти та рекомендації	Аналітичні наслідки для ефективності протидії
Розмежування із суміжними складами (зокрема незаконне переправлення)	Гібридні ланцюги «переміщення/розміщення/праця – залежність – експлуатація»; експлуатаційна мета проявляється на пізніших етапах	Ризик фрагментації кваліфікації у гібридних ситуаціях; конкуренція норм у воєнному контексті	UNODC щодо контексту переміщення; практики координації (Eurojust)	Зниження ймовірності доведення експлуатаційної мети і засобів; збереження стійкості мереж
Доведення засобів, насамперед уразливого стану	Масове переміщення підсилює зовнішні обставини вразливості; контроль може бути нефізичним	Орієнтир ВС: уразливість встановлюється сукупністю фактичних даних і обізнаністю обвинуваченого; потрібна індивідуалізація	Доктринальні підходи до зловживання уразливим станом; UNODC-настанови для практики	Недоведеність засобів призводить до втрати ключового елементу складу і до перекваліфікаційних ризиків
Примусова злочинна діяльність і цифрово опосередкована експлуатація	Залучення жертви до протиправних дій як форма експлуатації; контроль може здійснюватися дистанційно	Спеціальна норма непокарання відсутня; ризик вторинної криміналізації без встановлення засобів	Директива 2024/1712: експлуатацію злочинної діяльності; оновлена ст. 8 (непокарання)	Ускладнення ідентифікації жертв і доведення експлуатаційної природи участі у протиправних діях

²¹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> ; Eurojust. Focus Group of specialised prosecutors against human trafficking: Outcome Report of the 2nd meeting. The Hague: Eurojust, 2023. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/final-draft-outcome-report-thb-fg-june-2023.pdf> ; Eurojust. Focus Group of specialised prosecutors against trafficking in human beings: Outcome Report of the 3rd meeting. The Hague: Eurojust, 2024. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/files/final-report-3rd-meeting-focus-group-thb-june-2024.pdf>

Продовження таблиці 3

Доведення ролей і співучасті у мережі	Розподіл ролей; транснаціональне рознесення вузлів; частина доказів – цифрові/фінансові	Складність доведення стійкості зв'язків і спільного умислу; ризик доведення лише окремих ланок	Eurojust: координація і ІТ як інструмент реконструкції мережі; UNODC-рекомендації щодо розслідування	Уникнення відповідальності організаторами/вигодонабувачами; самовідтворення мереж
Електронні докази	Дані платформ/месенджерів/провайдерів перебувають у транснаціональній інфраструктурі; ризик втрати даних	Процесуальна залежність від традиційних каналів МПД; обмежена оперативність вилучення	Пакет електронних доказів: ордери на отримання та збереження електронних даних; правила щодо юридичних представників провайдерів	Погіршення спроможності доводити контроль, рольову диференціацію та засоби у цифрових схемах

Джерело: складено автором на основі КК України; ККС ВС (02.02.2022); Директиви (ЄС) 2024/1712; UNODC (2024); Eurojust (2022)

Синтез Таблиці 3 дозволяє узагальнити, що глобальні ризики (війна, міграція, цифровізація) загострюють не лише масштаби віктимізації, а й структуру доказування: розмежування зі суміжними складами у гібридних ланцюгах, доведення засобів за умов нефізичного контролю, ідентифікація примусової злочинної діяльності та застосування принципу непокарання, реконструкція ролей співучасників і доступ до електронних доказів. У сукупності це формує об'єктивний розрив між нормативною відповідністю європейським стандартам та практичною здатністю руйнувати мережеві схеми шляхом кримінально-правового переслідування.

Проблематика кримінально-правової кваліфікації та доказування, окреслена в табл. 3, має виразний транснаціональний вимір: елементи мережевої схеми (вербування, переміщення/транзит, розміщення, експлуатація, фінансування) часто рознесені між різними державами, що породжує конкуренцію юрисдикцій і паралельні провадження. За таких умов ускладнюється реконструкція єдиного ланцюга діянь і рольової диференціації співучасників, а також доведення мети експлуатації та засобів (зокрема використання уразливого стану) у межах ст. 149 КК України²².

²² Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> ; Eurojust. Focus Group of specialised prosecutors against human trafficking: Outcome Report of the 2nd meeting. The Hague: Eurojust, 2023. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/final-draft-outcome-report-thb-fg-june-2023.pdf> ; Eurojust. Focus Group of specialised prosecutors against trafficking in human beings: Outcome Report of the 3rd meeting. The Hague: Eurojust, 2024. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/files/final-report-3rd-meeting-focus-group-thb-june-2024.pdf>

Юрисдикційна фрагментація проявляється не стільки у формальній неможливості застосування ст. 149 КК України, скільки у втраті доказової цілісності: окремі епізоди розслідуються ізольовано, цифрові сліди і фінансові транзакції концентруються в юрисдикціях провайдерів або платіжних інфраструктур, а потерпілі переміщуються між державами. У результаті зростає ризик фрагментарної кваліфікації (через фокус на суміжних складах або на окремих елементах ланцюга) та послаблюється доведення організованості мережі і контролю в цифровому середовищі²³.

Нормативною відповіддю ЄС на проблему паралельних проваджень є Regulation (EU) 2024/3011 про передачу кримінальних проваджень, який кодифікує критерії визначення «найкраще розміщеної» держави-члена (територіальний зв'язок, концентрація доказів і свідків, інтереси потерпілих, резиденція підозрюваних) та застосовується з 01.02.2027. Для України як держави-кандидата цей акт має значення насамперед як орієнтир для уніфікації підходів до ранньої оцінки юрисдикції у справах, де ЄС-сегмент мережі розслідуються паралельно з провадженням в Україні або третіх державах²⁴.

Операційним інструментом, релевантним уже на поточному етапі, є спільні слідчі групи (JIT) і координаційні механізми Eurojust. Guidelines Eurojust щодо JIT за участю третіх держав орієнтують на попереднє узгодження юрисдикційної стратегії, процедур обміну доказами і ролей партнерів, що підвищує відтворюваність доведення мережевої структури. За даними Eurojust, у 2024 р. у сфері торгівлі людьми Агентство підтримувало понад 300 справ, а також 13 нових JIT, що підтверджує практичну значущість інструментів координації для консолідації доказів у транснаціональних справах²⁵.

У цифрово опосередкованих схемах ключовою проблемою залишається доступ до електронних доказів і даних провайдерів, особливо коли вони перебувають поза юрисдикцією держави розслідування. Для внутрішньо-європейського обміну доказами значення мають інструменти пакету електронних доказів (Regulation (EU) 2023/1543 і Directive (EU) 2023/1544) та аналітичні матеріали SIRIUS/Eurojust щодо практик взаємодії з провайдерами; зокрема, ЕРОС-PR встановлює обов'язок зберігати запитані дані до 60 днів із можливістю продовження ще на 30 днів, що формалізує вимогу оперативності у зборі цифрових слідів. European Investigation Order (Directive 2014/41/EU) у цьому контурі залишається базовим інструментом взаємного визнання для збирання доказів між державами-членами; для України як держави-кандидата він є

²³ Eurojust (SIRIUS Project). The EU Electronic Evidence Legislative Package: SIRIUS Annual Report. 17.12.2024. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/files/sirius-e-evidence-legislative-package-annual-report.pdf> ; Europol (SIRIUS Project). 2024 SIRIUS EU Electronic Evidence Situation Report. 2024. URL: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/SIRIUS_E_Evidence_Situation_Report_2024.pdf

²⁴ Regulation (EU) 2024/3011 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 on the transfer of proceedings in criminal matters. OJ L. 18.12.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3011/oj/eng>

²⁵ Eurojust. Guidelines on Joint Investigation Teams Involving Third Countries. The Hague: Eurojust, 17.06.2022. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/guidelines-joint-investigation-teams-involving-third-countries> ; Eurojust. Annual Report 2024. The Hague: Eurojust, 2025. DOI: 10.2812/2002740.

орієнтиром підготовки до *acquis*, яке поступово заміщує класичну міжнародну правову допомогу у межах ЄС. Для співпраці з третіми державами додаткову рамку формує Другий додатковий протокол до Будапештської конвенції (CETS No. 224): Україна підписала Другий додатковий протокол 30.11.2022; станом на лютий 2026 р. протокол ратифікували три держави, що зумовлює перехідний характер практичної реалізації його інструментів; для України ключовим є завершення ратифікації та імплементаційних змін до КПК України²⁶.

Координація юрисдикції у транснаціональних мережових справах має враховувати принцип *ne bis in idem* (ст. 4 Протоколу № 7 до ЄКПЛ) як процесуальне обмеження повторного кримінального переслідування за ті самі фактичні обставини. Підхід ЄСПЛ у справі *Zolotukhin v. Russia* пов'язує «*idem*» із тотожністю суттєвих фактів, тому раннє документування фактичних меж провадження і узгодження предмета обвинувачення між юрисдикціями є не технічною, а доказовою передумовою стійкої кваліфікації за ст. 149 КК України. Для України це означає потребу інкорпорувати відповідні запобіжники у практику міжнародного співробітництва (розд. IX КПК України), а також узгодити підхід із національною судовою практикою ККС ВС щодо заборони подвійного притягнення, яка виходить із пріоритету фактичної тотожності діяння при оцінці подвійності переслідування (зокрема постанова ОП ККС ВС від 12.02.2020 у справі № 453/225/19)²⁷.

²⁶ Regulation (EU) 2023/1543 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 on European Production Orders and European Preservation Orders for electronic evidence in criminal proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023R1543> ; Directive (EU) 2023/1544 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 laying down harmonised rules on the designation of designated establishments and the appointment of legal representatives for the purpose of gathering electronic evidence in criminal proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023L1544> ; Eurojust (SIRIUS Project). The EU Electronic Evidence Legislative Package: SIRIUS Annual Report. 17.12.2024. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/files/sirius-e-evidence-legislative-package-annual-report.pdf> ; Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 regarding the European Investigation Order in criminal matters. OJ L 130. 01.05.2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/41/2014-05-01/eng> ; Council of Europe. Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224). Strasbourg, 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/second-additional-protocol> ; Council of Europe. Treaty Office. Chart of signatures and ratifications of Treaty 224: Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224). URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list%3B?module=signatures-by-treaty&treatynum=224> ; Council of Europe. Cybercrime Programme Office (C-PROC). CyberSPEX: Hungary became the third state to ratify the Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime (CETS No. 224). 09.02.2026. URL: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/-/cyberspex-hungary-became-the-third-state-to-ratify-the-second-additional-protocol-to-the-convention-on-cybercrime-1>

²⁷ Council of Europe. Protocol No. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS No. 117). Strasbourg, 22.XI.1984. URL: <https://rm.coe.int/168007a082> ; European Court of Human Rights. *Sergey Zolotukhin v. Russia* [GC], Application no. 14939/03, Judgment of 10 February 2009 (Article 4 of Protocol No. 7, *ne bis in idem*). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-91222> ; Верховний Суд. Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду. Постанова Об'єднаної палати ККС ВС від 12.02.2020 у справі № 453/225/19 (провадження № 51-4000км19). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87602679>

Транснаціональна взаємодія у справах торгівлі людьми не може зводитися лише до оптимізації доказування: передача провадження, збирання доказів і спільні слідчі дії мають забезпечувати безперервність процесуального статусу потерпілих, доступ до інформації, можливість участі та реалізацію права на відшкодування. У праві ЄС ці мінімальні гарантії кодифіковані в Directive 2012/29/EU, зокрема у ст. 17 (права потерпілих, які проживають в іншій державі-члені) та ст. 16 (право на рішення щодо компенсації у розумний строк); для України релевантним є узгодження національних процедур комунікації, участі й захисту потерпілих із цими стандартами при виконанні запитів і в рамках JIT/координаційних нарад²⁸.

Таблиця 4 узагальнює причинно-наслідковий зв'язок між юрисдикційною конфігурацією мережевої схеми та доказовою спроможністю кваліфікації за ст. 149 КК України: за відсутності ранньої узгодженої юрисдикційної стратегії втрачається цілісність фактичної картини, а цифрові докази і рольова диференціація співучасників стають фрагментованими. Водночас ефективна координація повинна інтегрувати як інструменти доказування (JIT, e-evidence, CETS 224), так і процесуальні обмеження та гарантії (*ne bis in idem*; права потерпілих), що є критичним для справ із високою вразливістю жертв та складною транскордонною логістикою.

Таблиця 4 узагальнює причинно-наслідковий зв'язок між юрисдикційною конфігурацією мережевої схеми та доказовою спроможністю кваліфікації за ст. 149 КК України: за відсутності ранньої узгодженої юрисдикційної стратегії та інструментів доступу до е-доказів зростає фрагментація епізодів і послаблюється доведення організованості, контролю та мети експлуатації. Для України релевантним є інституціоналізація гібридного набору механізмів (JIT, координаційні наради, стандартизовані процедури фіксації та передачі е-доказів) як умови підвищення стійкості кваліфікації та зменшення процесуальних втрат у транснаціональних справах торгівлі людьми.

Для подолання цієї фрагментації необхідна система інструментів, яка дозволяє пов'язати розрізнені національні сегменти справи в єдину доказову структуру. Як схематично показано на малюнку 2, транснаціональне розслідування стикається з юрисдикційними прогалинами на етапах збирання електронних доказів, координації кримінального переслідування та забезпечення прав потерпілих. Інструментами подолання прогалин є спільні слідчі групи (JIT), механізми пакета електронних доказів та передача кримінальних проваджень.

²⁸ Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA. *OJ L* 315. 14.11.2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj/eng>

Таблиця 4

**Юрисдикційні виклики, їх вплив на кваліфікацію та доказування
за ст. 149 КК України і релевантність механізмів міжнародної правової
допомоги (нормативні та операційні індикатори, 2022–2025 рр.)**

Юрисдикційний виклик	Наслідок для доведення елементів складу ст. 149 КК України	Механізм / інструмент міжнародної співпраці	Емпіричні індикатори застосування (2022–2025)	Аналітичні наслідки для України
Паралельні провадження та конкуренції юрисдикцій (рознесені ланки мережі)	Втрата доказової цілісності складу: розрив ланцюга «вербування–переміщення–контроль–експлуатація», труднощі встановлення мети експлуатації та ролей співучасників; ризик підміни предмета доказування суміжними складами (зокрема міграційними/трудовами правопорушеннями).	Regulation (EU) 2024/3011 (передача проваджень; критерії найкраще розміщеної держави-члена) + координація Eurojust/JIT.	Reg. 2024/3011 ухвалено 27.11.2024, застосовується з 01.02.2027; Eurojust у 2024 р. продовжив роботу з понад 300 справами щодо торгівлі людьми (ТНВ), при цьому близько третини становили нові справи, а також підтримував значну кількість JIT (13 – нові у 2024 р.), що відображає практичну потребу ранньої координації юрисдикцій та доказів.	Запровадження у межах розд. IX КПК України (ст. 542–562) процедур ранньої оцінки юрисдикції та міжвідомчих протоколів координації з державами-членами ЄС (через Eurojust/JIT) як підготовка до acquis ЄС.
Обмежений доступ до електронних доказів і даних провайдерів (у т.ч. поза ЄС)	Неповна реконструкція дистанційного контролю, комунікацій і фінансових потоків; ризик втрати даних через строківість зберігання; ускладнення встановлення вигодонабувачів і організаторів.	Пакет електронних доказів ЄС (Reg. 2023/1543; Dir. 2023/1544) для взаємодії між державами-членами ЄС + SIRIUS/Eurojust; CETS No. 224 як рамка посиленого співробітництва щодо е-доказів із третіми державами.	Матеріали SIRIUS (2024) фіксують е-докази і взаємодію з провайдерами як системний вузький пункт. Україна підписала CETS 224 30.11.2022.	Завершення процедур набуття чинності та імплементації CETS 224; уніфікація механізмів збереження/витребування даних у межах розд. IX КПК; використання JIT для оперативного обміну е-доказами та синхронізації слідчих дій.
Асиметрія процесуальної інтеграції третіх держав у внутрішньо-європейські інструменти	Залежність від традиційної МПД і координаційних механізмів при доказуванні організованості та рольової диференціації; ризик неповного охоплення організаторів і фінансистів мережі.	Eurojust (координаційні наради, JIT, liaison prosecutor) + Europol/EMSC та EMPACT як операційна підтримка.	Europol EMSC (2023): 164 операції з протидії незаконному переправленню мігрантів, 59 – ТНВ (разом 223); Eurojust (2024): понад 300 справ ТНВ; 13 нових JIT у категорії ТНВ у 2024 р.	Опора на гібридні інструменти (JIT, координаційні механізми) як місток до acquis ЄС; інституційне закріплення контактних точок і алгоритмів координації для справ з українськими потерпілими.

Продовження таблиці 4

Ризики <i>ne bis in idem</i> та колізії фіналізованих рішень у паралельних провадженнях	Повторне переслідування за тотожні факти або конкуренція вироків може обмежити подальше провадження; зростає значення чіткого визначення фактичних меж і предмета обвинувачення в кожній юрисдикції.	Ст. 4 Протоколу № 7 до ЄКПЛ; стандарт ЄСПЛ <i>Zolotukhin v. Russia</i> ; координація <i>Eurojust/JIT</i> ; передача/централізація проваджень (Reg. 2024/3011 – у межах ЄС).	Підхід ЄСПЛ ототожнює <i>idem</i> із тотожністю суттєвих фактів; у транснаціональній практиці це вимагає раннього фіксування фактичних меж провадження та узгодження предмета обвинувачення. На національному рівні релевантною є практика ККС ВС щодо <i>non bis in idem</i> , у якій центральним є тест фактичної тотожності діяння (постанова ОП ККС ВС від 12.02.2020 у справі № 453/225/19).	Інкорпорація тесту тотожності фактів у міжвідомчі протоколи і практику застосування розд. IX КПК (ст. 542–562) при передачі/координації проваджень; орієнтація на стандарти ЄСПЛ і узгодження з позиціями ККС ВС щодо пріоритету фактичної тотожності для оцінки «подвійності» переслідування.
Строковість збирання доказів у ЄС-сегменті справи та повільність традиційної МПД для третіх держав	Затримки у витребуванні доказів підвищують ризик втрати електронних слідів (видалення/короткі строки зберігання), ускладнюють оперативне встановлення контактів і місця експлуатації, знижують відтворюваність доказової картини.	European Investigation Order (Directive 2014/41/EU) у державах-членах ЄС + European Preservation Order (Regulation (EU) 2023/1543) як механізм швидкого заморожування даних; для третіх держав – традиційна міжнародна правова допомога та координація через <i>Eurojust/JIT</i> .	ЕІО є базовим інструментом взаємного визнання для збирання доказів у ЄС; ЕПОС-PR встановлює збереження даних до 60 днів із можливістю продовження на 30 днів, що підкреслює критичність оперативності. Для третіх держав МЛА-канал є повільнішим і менш передбачуваним за строками, що підвищує ризик втрати цифрових слідів.	Стандартизація форм і строків виконання запитів МПД (розд. IX КПК) із урахуванням логіки пропорційності та критично важливого характеру е-доказів; створення процедур швидкого ініціювання запитів на збереження. Для підготовки до членства – інституційне вивчення та підготовка до імплементації ЕІО як базового інструмента взаємного визнання в ЄС.

Джерело: складено автором на основі *Eurojust (2024)*; Регламенту (ЄС) 2024/3011; інструментів е-доказів; CETS No. 224; практики ЄСПЛ (*Zolotukhin*).

Рис. 2. Юрисдикційні вузли та інструменти координації у транснаціональній справі

Джерело: складено автором

3. Міжнародні та європейські стандарти кримінально-правової протидії торгівлі людьми і їх значення для національної правової системи (на прикладі України)

Міжнародні та європейські стандарти протидії торгівлі людьми виконують функцію нормативно-аналітичної рамки, яка дозволяє оцінити національну систему України (передусім застосування ст. 149 КК України) не лише за формальною відповідністю визначенню торгівлі людьми, а за практичною спроможністю реагувати на мережеві й цифрові конфігурації злочину. У цій логіці стандарти розглядаються як сукупність мінімальних кримінально-правових вимог, процесуальних гарантій і механізмів співпраці, які впливають на предмет доказування (мета експлуатації, засоби, рольова диференціація), на режим поводження з потерпілими в провадженні та на доступність доказів у транснаціональному й цифровому середовищі²⁹.

Оновлена Директива (EU) 2024/1712 закріплює нормативні відповіді на два типи розмивання: розмивання переліку експлуатації та розмивання доказової логіки у справах, де експлуатація має нефізичні або цифрово опосередковані форми. По-перше, мінімальний перелік експлуатації прямо доповнено експлуатацію злочинної діяльності (exploitation of criminal activities), експлуатацію сурогатного материнства, примусовий шлюб, незаконне усиновлення, що підвищує визначеність кваліфікації для гібридних сценаріїв, де мережа поєднує вербування/контроль з примусом до протиправних дій або використовує нетипові форми експлуатації. По-друге, оновлена ст. 8 Директиви встановлює стандарт непереслідування або незастосування покарання до

²⁹ Directive (EU) 2024/1712 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. *OJ L*. 24.6.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj/eng> ; Council of Europe. Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197). Warsaw, 16.V.2005. URL: <https://rm.coe.int/168008371d> ; Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Evaluation Report: Ukraine (Third evaluation round). GRETA(2025)08. Strasbourg, 2025. URL: <https://rm.coe.int/greta-evaluation-report-on-the-implementation-of-the-council-of-europe/1680b6540e>

жертви за участь у кримінальних або інших протиправних діях, до яких її було примушено як прямий наслідок торгівлі людьми. Такий стандарт має безпосереднє значення для кейсів примусової злочинної діяльності та мінімізує ризик вторинної криміналізації потерпілої особи. По-третє, Директива посилює вимоги до інституційної спроможності у справах, де злочин вчинено або полегшено за допомогою ІКТ, акцентуючи на необхідності відповідної підготовки та технологічних можливостей органів розслідування і прокуратури³⁰.

Оцінювальні матеріали Європейської Комісії (SWD) для перегляду Директиви підкріплюють ці зміни не деклараціями, а діагностикою вузьких місць: онлайн-вимір торгівлі людьми визнається істотним і таким, що зростає; окремо окреслено проблеми співпраці з приватними платформами, збирання цифрових слідів, а також недостатність попередньої редакції Директиви щодо онлайн-компонента злочину. У контексті України це важливо методологічно: цифрові сліди (комунікації, облікові записи, транзакції) є каркасними доказами для реконструкції ролей у мережі й доведення нефізичних засобів контролю³¹.

Стандарти Ради Європи формують процесуальну вісь «захист потерпілих – доступ до правосуддя – ефективність розслідування». Конвенція PE (CETS No. 197) містить пряму норму ст. 26 про можливість незастосування покарання до жертв за їх участь у протиправній діяльності в межах примусу; у поєднанні зі ст. 27 Конвенції (можливість провадження без залежності від заяви потерпілого) це задає процесуальний стандарт, який має значення для справ із нефізичним контролем, де готовність потерпілих співпрацювати є ключовою умовою доказування засобів і ролей. GRETA (2025) 08 щодо України конкретизує, які інституційні вузькі місця унеможливають виконання цього стандарту на практиці: залежність від самоідентифікації замість проактивного підходу, потреба в операційних індикаторах для різних форм експлуатації,

³⁰ Directive (EU) 2024/1712 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. *OJ L*. 24.6.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj/eng> ; European Commission. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT EVALUATION of the proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. SWD(2022) 427 final. Brussels, 19.12.2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022SC0427> ; European Commission. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Executive Summary of the Impact Assessment on amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. SWD(2022) 426 final. Brussels, 19.12.2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52022SC0426>

³¹ European Commission. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT EVALUATION of the proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. SWD(2022) 427 final. Brussels, 19.12.2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022SC0427> ; European Commission. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Executive Summary of the Impact Assessment on amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. SWD(2022) 426 final. Brussels, 19.12.2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52022SC0426>

недостатність доступу до допомоги, відсутність державної схеми компенсації, потреба законодавчо визначити *«період відновлення і роздумів»*. У методологічному вимірі це означає: національна система має оцінюватися не за наявністю норм як таких, а за тим, чи зменшують вони доказовий відсів у справах за ст. 149 КК України шляхом ранньої ідентифікації потерпілих і стабілізації їх процесуального статусу³².

Практика ЄСПЛ за ст. 4 ЄКПЛ розвиває ці вимоги як позитивні обов'язки держави. У керівництві ЄСПЛ щодо ст. 4 ЄКПЛ наголошено, що належна нормативна та регуляторна рамка має забезпечувати превенцію, захист потерпілих, ефективне розслідування і реальну криміналізацію діянь; окремо підкреслено важливість ранньої ідентифікації потерпілих компетентним органом і необхідність оцінки статусу потерпілої особи до ухвалення рішень щодо переслідування у випадках можливого залучення до протиправних дій. Для України це створює додатковий зовнішній критерій оцінки: у цифрових і мережних справах, де потерпілі можуть бути формально залучені до злочинної діяльності (*forced criminality*), недостатня рання ідентифікація трансформується в процесуальні помилки, що прямо знижують якість доказування та легітимність вироків³³.

Міжнародне співробітництво та обмін даними в умовах мережних схем стають не допоміжним, а центральним елементом ефективності. EMN Study 2025 показує, що міжнародний вимір протидії охоплює не тільки кримінально-правові заходи, а й інтеграцію анти-трафікінгових компонентів у суміжні політики (міграція, притулок, боротьба з організованою злочинністю та її онлайн-вимір), і підкреслює роль ЕМРАСТ як платформи координації та обміну інформацією. Одночасно EMN фіксує практичні бар'єри: правові обмеження щодо персональних даних, труднощі доказування і збирання цифрових доказів, а також складність взаємодії з третіми країнами, що часто має ситуативний і неформалізований характер. Для України ці бар'єри є підсилювачами проблем доказування, оскільки значна частина доказів контролю й координації мережі концентрується в транскордонній цифровій інфраструктурі³⁴.

У цьому контексті окремої ваги набувають інструменти доступу до електронних доказів. Європейський пакет електронних доказів (Regulation (EU) 2023/1543 і Directive (EU) 2023/1544) у праві ЄС задає стандарт швидкого витребування/збереження даних у кримінальному провадженні. На рівні Ради Європи Другий додатковий протокол до Будапештської конвенції (CETS

³² Council of Europe. Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197). Warsaw, 16.V.2005. URL: <https://rm.coe.int/168008371d> ; Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Evaluation Report: Ukraine (Third evaluation round). GRETA(2025)08. Strasbourg, 2025. URL: <https://rm.coe.int/greta-evaluation-report-on-the-implementation-of-the-council-of-europe/1680b6540e>

³³ European Court of Human Rights. Guide on Article 4 of the European Convention on Human Rights – Prohibition of slavery and forced labour. Strasbourg: Council of Europe, last update 31.08.2025. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_4_eng

³⁴ European Migration Network. Trafficking in human beings – the international dimension: European Migration Network Study. July 2025. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/4f178d98-27a2-46e6-b59a-cbd35344fced_en?filename=2025_EMN_study_trafficking_in_human_beings.pdf

№ 224) спрямований на посилення співробітництва і розкриття електронних доказів, включно з інструментами прямої взаємодії з постачальниками послуг у визначених процедурах; Україна підписала цей Протокол 30.11.2022, що є релевантним для справ торгівлі людьми з цифровою координацією: без прискореного доступу до даних платформ зростають ризики втрати доказів і фрагментації доказової картини ролей у мережі³⁵.

Таблиця 5

**Аналітичний аналіз розривів стандартів протидії торгівлі людьми:
зв'язок із доказуванням і ефективністю національної системи України
(2025–2026 рр.)**

Стандарт / вимога	Виявлений розрив у національній системі (Україна)	Процесуально- доказові наслідки	Орієнтири для зближення (ЄС/РЄ)	Значення для протидії мережам
Перелік форм експлуатації та його оновлення	Перелік форм експлуатації у практиці правозастосування недостатньо підхоплює цифрово опосередковані сценарії та експлуатацію злочинної діяльності як самостійну форму	Ризик конкуренції норм і фрагментації кваліфікації; ускладнення доведення експлуатаційної мети в гібридних ланцюгах	Розширення мінімального переліку експлуатації у Директиві (EU) 2024/1712; аналітичні висновки SWD щодо онлайн-виміру	Підвищення визначеності кваліфікації в гібридних/цифрових схемах і зменшення розмивання складу злочину
Принцип непокарання	Відсутність спеціалізованої норми/процедурних настанов у справах, де потерпілі залучені до протиправних дій як елемент експлуатації	Ризик вторинної криміналізації, зниження готовності потерпілих до співпраці, погіршення доказування засобів і ролей	Ст. 8 Директиви (EU) 2024/1712; ст. 26 CETS No. 197; практика ЄСПЛ щодо ранньої ідентифікації перед рішеннями про переслідування	Підвищення якості ідентифікації потерпілих і стабілізація доказової бази у справах про експлуатацію у формі примусової злочинної діяльності

³⁵ Regulation (EU) 2023/1543 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 on European Production Orders and European Preservation Orders for electronic evidence in criminal proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023R1543> ; Directive (EU) 2023/1544 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 laying down harmonised rules on the designation of designated establishments and the appointment of legal representatives for the purpose of gathering electronic evidence in criminal proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023L1544> ; Council of Europe. Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224). Strasbourg, 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/second-additional-protocol> ; Council of Europe. Treaty Office. Chart of signatures and ratifications of Treaty 224: Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224). URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list%3B?module=signatures-by-treaty&treatynum=224>

Продовження таблиці 5

Проактивна ідентифікація та індикатори	Залежність від самоідентифікації; недостатність уніфікованих операційних індикаторів для різних форм експлуатації	Пізня ідентифікація – втрати доказів і зсув предмета доказування у бік формальної згоди	Пріоритети GRETA щодо проактивного підходу, індикаторів та процедур, що зменшують бюрократичні бар'єри	Підвищення спроможності відтворити мережевий ланцюг «вербування– контроль– експлуатація»
Доступ до правосуддя і компенсація	Відсутність державної схеми компенсації; обмежена практична доступність відшкодування	Зниження мотивації до участі у провадженні; слабший стримувальний ефект і нижча ефективність відновлення прав	Вимоги GRETA щодо компенсації; позиція ЄСПЛ щодо позитивного обов'язку забезпечити можливість компенсації	Зміцнення потерпілоорієнтованої складової протидії і підвищення легітимності правозастосування
Електронні докази і транснаціональний доступ до даних	Висока залежність від традиційних каналів міжнародної правової допомоги; процесуальні часові лаги для даних платформ/провайдерів	Ризик втрати цифрових слідів, фрагментація доведення ролей і контролю	ЄС: Production/Preservation Orders та правила щодо представників провайдерів; РЄ: CETS No. 224; практичні орієнтири Eurojust/SIRIUS	Підвищення спроможності доводити цифровий контроль і рольову диференціацію в мережі
Міжнародна координація розслідувань	Кооперація з третіми країнами часто має ситуативний характер; існують обмеження обміну даними та доказування	Неповне охоплення мереж і доказова епізодизація транснаціональних ланцюгів	ЕМН: потреба в обміні інформацією/координації через EMPACT; розвиток спільних підходів до даних і методик	Зменшення «розривів» між юрисдикціями в доказуванні та переслідуванні організаторів/вигодонабувачів

Джерело: складено автором на основі Директиви (ЄС) 2024/1712; GRETA (2025); Конвенції РЄ CETS No. 197; практики ЄСПЛ щодо ст. 4 ЄКПЛ; інструментів e-доказів

Узагальнення, представлене в Таблиці 5, дозволяє сформулювати для України висновок у межах логіки розділу: міжнародні та європейські стандарти підвищують ефективність протидії торгівлі людьми насамперед тоді, коли вони трансформуються у конкретні матеріальні й процесуальні норми, здатні зберегти доказову цілісність мережових схем і забезпечити захист потерпілих. Відповідно, виявлені розриви доцільно представити у форматі дорожньої карти гармонізації.

Імплементація стандартів у національне законодавство України: дорожня карта гармонізації.

Наявний аналіз розривів (Таблиця 5) засвідчує, що чинна редакція ст. 149 КК України у поєднанні з нормами розділу IX КПК України забезпечує базову відповідність мінімальним вимогам Палермського протоколу та Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми (CETS No. 197), однак потребує цільового зближення з оновленими вимогами *acquis* ЄС після ухвалення Директиви (ЄС) 2024/1712, рекомендаціями GRETA (2025) 08 та стандартами позитивних обов'язків держави за ст. 4 ЄКПЛ у практиці ЄСПЛ³⁶.

По-перше, примітка до ст. 149 КК України вже містить широкий перелік форм експлуатації, включно з примусовим одруженням, втягненням у жебрацтво та злочинну діяльність, а також усиновленням (удочерінням) з метою наживи; водночас у ній відсутня пряма вказівка на експлуатацію сурогатного материнства, а також не повністю синхронізована термінологія з формулюваннями Директиви (ЄС) 2024/1712 щодо експлуатації злочинної діяльності та незаконного усиновлення, що підвищує ризик різночитань у транснаціональних провадженнях. По-друге, українське законодавство не містить спеціальної норми, яка б процесуально забезпечувала принцип непокарання потерпілих за діяння, вчинені як прямий наслідок торгівлі людьми; натомість Директива (ЄС) 2024/1712 вимагає наділити компетентні органи повноваженнями не переслідувати та/або не застосовувати покарання за кримінальні чи інші протиправні дії, до яких особу було примушено, а Конвенція РЄ (ст. 26) і практика його застосування GRETA акцентують на необхідності чітких процедур і запобіганні вторинній криміналізації. По-третє, оцінка GRETA (2025) 08 показує, що в Україні строк до одного місяця на розгляд заяви про надання статусу потерпілої особи продовжують трактувати як еквівалент *«періоду відновлення і роздумів»*, хоча такий період має бути

³⁶ United Nations Office on Drugs and Crime. Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Palermo Protocol). New York, 15.11.2000. URL: https://www.unodc.org/documents/treaties/Special/2000_Protocol_to_Prevent_2C_Suppress_and_Punish_Trafficking_in_Persons.pdf ; Council of Europe. Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197). Warsaw, 16.V.2005. URL: <https://rm.coe.int/168008371d> ; Directive (EU) 2024/1712 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. OJ L. 24.6.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj/eng> ; Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Evaluation Report: Ukraine (Third evaluation round). GRETA(2025)08. Strasbourg, 2025. URL: <https://rm.coe.int/greta-evaluation-report-on-the-implementation-of-the-council-of-europe/1680b6540e> ; European Court of Human Rights. Guide on Article 4 of the European Convention on Human Rights – Prohibition of slavery and forced labour. Strasbourg : Council of Europe, last update 31.08.2025. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_4_eng ; Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> ; Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України ; Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>

прямо визначений у законі та надаватися з моменту наявності достатніх підстав вважати особу жертвою, незалежно від її готовності співпрацювати. По-четверте, доступ до електронних доказів у транснаціональних і цифрово опосередкованих схемах залишається залежним від традиційних каналів міжнародної правової допомоги; Україна підписала Другий додатковий протокол до Будапештської конвенції (CETS No. 224), але станом на початок 2026 року завершення ратифікаційних та імплементаційних процедур потребує подальших законодавчих кроків, що підтверджується комунікаціями Ради Європи про підготовку змін до КПК України для запровадження процедур прямої взаємодії з провайдерами та прискорених запитів³⁷.

З огляду на зазначене, доцільно перейти від діагностики розривів до послідовного плану гармонізації, який поєднує точкові зміни матеріального й процесуального права з інституційними заходами спроможності. Таблиця 6 систематизує ключові напрями зближення на 2026–2028 рр. і фіксує очікувані ефекти не як декларації, а як функціональні зміни для доказування, захисту потерпілих і руйнування мережових схем.

³⁷Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> ; Directive (EU) 2024/1712 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims // OJ L. 24.6.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj/eng> ; Council of Europe. Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197). Warsaw, 16.V.2005. URL: <https://rm.coe.int/168008371d> ; Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Evaluation Report: Ukraine (Third evaluation round). GRETA(2025)08. Strasbourg, 2025. URL: <https://rm.coe.int/greta-evaluation-report-on-the-implementation-of-the-council-of-europe/1680b6540e> ; Council of Europe. GRETA. Guidance Note on the recovery and reflection period (Article 13 of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings). THB-GRETA(2024)14. Strasbourg, September 2024. URL: <https://rm.coe.int/guidance-note-on-recovery-and-reflection-period-group-of-experts-on-ac/1680b1a3ca> ; Council of Europe. Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224). Strasbourg, 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/second-additional-protocol> ; Council of Europe. Treaty Office. Chart of signatures and ratifications of Treaty 224: Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224). URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list%3B?module=signatures-by-treaty&treatynum=224> ; Council of Europe. Office in Ukraine. Ukraine strengthens international cybercrime cooperation at the Council of Europe/Eurojust joint workshop on the Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime. 07.10.2025. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/ukraine-strengthens-international-cybercrime-cooperation-at-the-council-of-europe/eurojust-joint-workshop-on-the-second-additional-protocol-to-the-convention-on-cybercrime>

**Дорожня карта гармонізації національного законодавства України
з європейськими стандартами протидії торгівлі людьми
(2026–2028 рр.)**

Стандарт / аспект	Виявлений розрив	Пропоновані законодавчі зміни	Інституційні заходи	Очікуваний ефект	Терміни
Форми експлуатації (Директива (ЄС) 2024/1712)	Відсутність прямої вказівки на експлуатацію сурогатного материнства; термінологічні розбіжності щодо експлуатації злочинної діяльності та незаконного усиновлення	Уточнення примітки до ст. 149 КК України: додати експлуатацію сурогатного материнства; синхронізувати формули втягнення у злочинну діяльність із підходом експлуатації злочинної діяльності; узгодити формулювання щодо усиновлення/удочеріння з підходом незаконного усиновлення	Методичні рекомендації для слідчих, прокурорів і суддів щодо інтерпретації оновлених форм експлуатації та відмежування суміжних складів	Зменшення конкуренції кваліфікацій і підвищення однорідності практики у гібридних та мережних схемах	2026–2027
Принципи покарання (ст. 8 Директиви (ЄС) 2024/1712; ст. 26 CETS No. 197)	Відсутність спеціальної норми та процедур ex officio оцінки примусу/наслідковості діяння для потерпілої особи	Запровадження окремого процесуального механізму: обов'язок перевірки ознак торгівлі людьми й примусу та можливість відмови від переслідування/незастосування покарання щодо діянь, вчинених як прямий наслідок експлуатації	Протоколи ранньої ідентифікації та взаємодії поліції/прокуратури/соцслужб для запобігання вторинній криміналізації, включно з кейсами примусової злочинності	Зниження вторинної криміналізації; підвищення готовності потерпілих співпрацювати зі слідством; краща реконструкція ролей у мережі	2026
Ідентифікація потерпілих і «період відновлення і роздумів» (ст. 13 CETS No. 197; GRETA)	Відсутність чітко визначеного у законі періоду відновлення і роздумів; фактичне ототожнення зі строком розгляду заяви про статус	Внесення змін до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» та/або КПК: закріплення періоду відновлення і роздумів (не менше 30 днів) і мінімальних гарантій допомоги/захисту для осіб, щодо яких є достатні підстави вважати їх потерпілими	Уніфіковані операційні індикатори для різних форм експлуатації; навчання персоналу; формалізація міжвідомчого маршруту перенаправлення	Рання стабілізація статусу потерпілої особи та збереження доказової бази; зменшення ризику вибуття жертви з провадження	2026–2027

Продовження таблиці 6

Електронні докази (CETS No. 224; e-Evidence package)	Ратифікація та імплементація CETS No. 224 не завершена; обмежені прискорені процедури збереження/розкриття даних у міжнародних кейсах	Завершення процедур ратифікації CETS No. 224 та внесення змін до розділу IX КПК України: процедурні підстави для прискореного збереження даних, прямої взаємодії з провайдерами та стандартизованих запитів із належними гарантіями	Розвиток спеціалізованих підрозділів цифрової криміналістики; 24/7 контактні точки; стандартизовані шаблони запитів і протоколи збереження даних	Скорочення втрат е-доказів у мережних схемах; підвищення швидкості й якості реконструкції цифрових слідів	2026–2027
Права потерпілих у транскордонних справах (Directive 2012/29/EU; ст. 4 ЄКПД)	Фрагментарність механізмів інформування/участі/компенсації у справах із транснаціональним компонентом	Узгодження національних процедур із мінімальними стандартами прав потерпілих, зокрема щодо доступу до інформації та компенсації, та інтеграція цих гарантій у механізми перенаправлення/ідентифікації	Стандартизація комунікацій з потерпілими; координація з органами інших держав; розвиток механізмів компенсації (включно з використанням конфіскованих активів)	Підвищення довіри й участі потерпілих; краща реалізація позитивних обов'язків держави щодо захисту та ефективного розслідування	2027–2028
Фінансові розслідування, замороження та конфіскація активів (acquis ЄС; стандарти FATF)	Фінансовий контур протидії мережам залишається фрагментарним: конфіскаційні заходи не інтегровані в модель руйнування мережних вигодонабувачів і не пов'язані з механізмами компенсації; у цифрових схемах з криптоактивами ускладнене трасування й арешт доходів.	Нормативно закріпити обов'язковість фінансової складової розслідування у справах за ст. 149 КК; узгодити процесуальні режими арешту/управління/конфіскації активів і спрямування конфіскованого майна на відшкодування та суспільно корисні цілі з орієнтацією на підходи Directive (EU) 2024/1260.	Спеціалізація та взаємодія підрозділів фінансового аналізу й слідства; інструменти блокчейн-аналітики та робочі протоколи взаємодії з провайдерами криптопослуг; навчання за стандартами FATF щодо конфіскації і віртуальних активів.	Позбавлення мереж доходів і підвищення результативності переслідування організаторів; забезпечення реальної компенсації потерпілим і стійке руйнування ядра мережних вигодонабувачів.	2026–2028

Джерело: складено автором на основі Директиви (ЄС) 2024/1712; GRETA (2025); CETS No. 197; CETS No. 224; Директиви (ЄС) 2024/1260; FATF (2023)

Реалізація наведеної дорожньої карти має значення не лише для формального наближення до acquis ЄС, а й для підвищення практичної спроможності протидії мережам: уточнення матеріальних ознак експлуатації зменшує конкуренцію кваліфікацій, процесуальні гарантії ідентифікації та

непокарання знижують вторинну криміналізацію, а модернізація режиму електронних доказів підвищує відтворюваність доказування у цифрово опосередкованих схемах. Окремий фінансово-розшуковий контур (трасування, арешт і конфіскація доходів, включно з криптоактивами) посилює ефект дорожньої карти, переводячи руйнування мереж у площину депривації прибутку та забезпечення компенсації потерпілим відповідно до підходів Directive (EU) 2024/1260 і стандартів FATF. У сукупності це створює передумови для більш стійкої кваліфікації за ст. 149 КК України, захисту потерпілих і руйнування ядра мережових вигодонабувачів³⁸.

ВИСНОВКИ

Транснаціональні мережі торгівлі людьми в умовах глобальних ризиків переходять від відносно лінійних офлайн схем до гібридних цифрових структур із рольовою спеціалізацією, розподіленими каналами рекрутингу й контролю та мультиформатним портфелем експлуатації. За даними UNODC (2024), зростає частка експлуатації, пов'язаної з примусовою злочинною діяльністю, що посилює перетин торгівлі людьми з кіберзлочинністю та підвищує значущість електронних доказів, фінансових слідів і ранньої реконструкції мережової організованості. Воєнний контекст для України функціонує як фактор системної вразливості та акселератор цифрового рекрутингу, що зумовлює пріоритизацію проактивного виявлення та стандартизованих індикаторів експлуатації.

Кримінально-правові вузли протидії концентруються навколо доказування засобів вчинення без фізичного примусу, встановлення мети експлуатації в гібридних ланцюгах і коректного розмежування зі суміжними складами, насамперед у ситуаціях, де переміщення, трудова/сексуальна експлуатація й цифрове примушування до правопорушень накладаються в одному кейсі. Втрата доказової цілісності через фрагментацію юрисдикцій і розпорошеність цифрових слідів є системним чинником зниження стійкості кваліфікації та ефективності розслідування у транснаціональних кейсах. Окремого значення набуває принцип непокарання потерпілих у ситуаціях перетину ролей потерпілої особи та правопорушника (примусова злочинна діяльність), оскільки вторинна криміналізація руйнує кооперацію з органами досудового розслідування та звужує доказову базу щодо організаторів і вигодонабувачів.

Європейські та міжнародні стандарти задають нормативно-процесуальну рамку, здатну зменшити ці ризики через поєднання розширення матеріально-правових дефініцій, прав людини та інструментів співробітництва. Директива (ЄС) 2024/1712, стандарти Ради Європи та практика ЄСПЛ щодо позитивних обов'язків за ст. 4 ЄКПЛ підсилюють потерпілоорієнтований підхід, вимагають дієвих гарантій непокарання та підвищують роль цифрового виміру (включно з

³⁸ Directive (EU) 2024/1260 of the European Parliament and of the Council of 24 April 2024 on asset recovery and confiscation. *OJ L*. 2024/1260. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1260/oj/eng> ; Financial Action Task Force (FATF). International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations (consolidated version, February 2025). URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/Feburary%202025%20FATF%20Recommendations.pdf>

ІКТ як контекстом/модифікатором вчинення). Пакет електронних доказів та Другий додатковий протокол (CETS No. 224) задають траєкторію для прискорення доступу до електронних доказів і переходу від повільної моделі традиційної міжнародної правової допомоги до процедур, сумісних з режимами оперативного збереження/витребування даних.

Для України пріоритети мають бути реалізовані як узгоджена дорожня карта гармонізації на 2026–2028 роки: модернізація кримінально-правових і процесуальних механізмів з урахуванням оновлених стандартів ЄС/РЄ (непокарання; період відновлення і роздумів), інституціоналізація проактивної ідентифікації з уніфікованими індикаторами для цифрових і мережових форм експлуатації, а також забезпечення процедур доступу до електронних доказів і дієвого механізму компенсації потерпілим. Реалізація таких кроків у горизонті забезпечує не формальне зближення з *acquis* ЄС, а підвищення практичної спроможності: стійкість кваліфікації, відтворюваність доказування в транснаціональних цифрових кейсах, реальний захист потерпілих і депривацію прибутків ключових вигодонабувачів.

АНОТАЦІЯ

У розділі досліджено трансформацію транснаціональних мереж торгівлі людьми під впливом глобальних ризиків, насамперед збройного конфлікту та цифровізації, що спричинили перехід від відносно лінійних схем до гібридних мереж із рольовою спеціалізацією та дистанційним контролем. На основі порівняльного аналізу матеріалів UNODC, Eurostat, GRETA, а також операційної аналітики Eurojust/Europol обґрунтовано зростання значущості цифрового рекрутингу, електронних слідів і примусової злочинної діяльності як форми експлуатації. Визначено ключові кримінально-правові вузли протидії: доказування засобів вчинення без фізичного примусу, встановлення мети експлуатації в гібридних ланцюгах, розмежування ст. 149 КК України із суміжними складами та відтворення рольової диференціації учасників мережі. Показано, що юрисдикційна фрагментація та розпорошеність електронних доказів призводять до втрати доказової цілісності й підвищують ризики перекваліфікації та неповного охоплення вигодонабувачів. Розкрито значення європейських та міжнародних стандартів (зокрема Директиви (ЄС) 2024/1712, Конвенції Ради Європи № 197 і практики ЄСПЛ щодо позитивних обов'язків за ст. 4 ЄКПЛ) для потерпілоорієнтованого підходу та забезпечення принципу непокарання потерпілих. Обґрунтовано, що інструменти міжнародної координації (JIT, Eurojust, пакет електронних доказів, Другий додатковий протокол CETS № 224) є критичними для оперативного доступу до цифрових доказів у транснаціональних справах. Додатково акцентовано роль фінансових розслідувань і конфіскації активів як інструменту руйнування мережових вигодонабувачів і ресурсної бази компенсації потерпілим. Запропоновано дорожню карту гармонізації українського законодавства та інституційних процедур на 2026–2028 рр., орієнтовану на підвищення стійкості кваліфікації, ефективності доказування та рівня захисту потерпілих.

Література

1. Верховний Суд. Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду. Постанова Об'єднаної палати ККС ВС від 12.02.2020 у справі № 453/225/19 (провадження № 51-4000км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87602679> (дата звернення: 04.03.2026).
2. Верховний Суд. Постанова ККС ВС щодо кваліфікації дій особи як торгівлі людьми з використанням уразливого стану потерпілих (02.02.2022). URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1249695/> (дата звернення: 04.03.2026).
3. Верховний Суд. Протидія торгівлі людьми та захист постраждалих осіб (презентаційні матеріали). 2025. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/prezentacii_2025/protidiia_torgivli_ludmy.pdf (дата звернення: 04.03.2026).
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 04.03.2026).
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 04.03.2026).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17> (дата звернення: 04.03.2026).
7. Про протидію торгівлі людьми : Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3739-17> (дата звернення: 04.03.2026).
8. Council of Europe. Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197). Warsaw, 16.05.2005. URL: <https://rm.coe.int/168008371d> (дата звернення: 04.03.2026).
9. Council of Europe. Cybercrime Programme Office (C-PROC). CyberSPEX: Hungary became the third state to ratify the Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime (CETS No. 224). 09.02.2026. URL: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/-/cyberspex-hungary-became-the-third-state-to-ratify-the-second-additional-protocol-to-the-convention-on-cybercrime-1> (дата звернення: 04.03.2026).
10. Council of Europe. GRETA. Guidance Note on the recovery and reflection period (Article 13 of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings). THB-GRETA(2024)14. Strasbourg, September 2024. URL: <https://rm.coe.int/guidance-note-on-recovery-and-reflection-period-group-of-experts-on-ac/1680b1a3ca> (дата звернення: 04.03.2026).
11. Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Evaluation Report: Ukraine (Third evaluation round). GRETA(2025)08. Strasbourg, 2025. URL: <https://rm.coe.int/greta-evaluation-report-on-the-implementation-of-the-council-of-europe/1680b6540e> (дата звернення: 04.03.2026).
12. Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). 13th General Report (covering the period 1 January – 31 December 2023). Strasbourg : Council of Europe, 2024. URL: <https://edoc.coe.int/en/trafficking-in-human-beings/11878-13th-general-report-greta-2023.html> (дата звернення: 04.03.2026).

13. Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). 14th General Report (covering the period 1 January – 31 December 2024). Strasbourg: Council of Europe, 2025. URL: <https://edoc.coe.int/en/trafficking-in-human-beings/12301-14th-general-report-greta-group-of-experts-on-action-against-trafficking-in-human-beings.html> (дата звернення: 04.03.2026).

14. Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Stock-taking of GRETA's third evaluation round of the implementation of the Convention on Action against Trafficking in Human Beings. Strasbourg : Council of Europe, 2024. URL: <https://rm.coe.int/booklet-stock-taking-of-greta-s-third-evaluation-round-on-the-conventi/1680aefdbc> (дата звернення: 04.03.2026).

15. Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Guidance Note on addressing the risks of trafficking in human beings related to the war in Ukraine and the ensuing humanitarian crisis. Strasbourg : Council of Europe, 2022. URL: <https://rm.coe.int/guidance-note-on-addressing-the-risks-of-trafficking-in-human-beings-r/1680a663e2> (дата звернення: 04.03.2026).

16. Council of Europe. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). Online and technology-facilitated trafficking in human beings: Full report. Report prepared by Dr Paolo Campana. Strasbourg : Council of Europe, April 2022. URL: <https://rm.coe.int/online-and-technology-facilitated-trafficking-in-human-beings-full-rep/1680a73e49> (дата звернення: 04.03.2026).

17. Council of Europe. Office in Ukraine. Ukraine strengthens international cybercrime cooperation at the Council of Europe/Eurojust joint workshop on the Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime. 07.10.2025. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/ukraine-strengthens-international-cybercrime-cooperation-at-the-council-of-europe/eurojust-joint-workshop-on-the-second-additional-protocol-to-the-convention-on-cybercrime> (дата звернення: 04.03.2026).

18. Council of Europe. Protocol No. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS No. 117). Strasbourg, 22.11.1984. URL: <https://rm.coe.int/168007a082> (дата звернення: 04.03.2026).

19. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2022)21 of the Committee of Ministers to member States on preventing and combating trafficking in human beings for the purpose of labour exploitation (із пояснювальною запискою). Strasbourg, 2022. URL: <https://rm.coe.int/0900001680a83df4> (дата звернення: 04.03.2026).

20. Council of Europe. Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224). Strasbourg, 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/second-additional-protocol> (дата звернення: 04.03.2026).

21. Council of Europe. Treaty Office. Chart of signatures and ratifications of Treaty 224: Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224). URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list%3B?module=signatures-by-treaty&treatynum=224> (дата звернення: 04.03.2026).

22. Council of the European Union. Consolidated text of the model agreement on the establishment of a Joint Investigation Team, following the approval of the

Council Resolution of 22 December 2021 on a revised Appendix I (OJ C 44, 28.1.2022, 2022/C 44/02). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32022Y0128%2801%29> (дата звернення: 04.03.2026).

23. Directive (EU) 2023/1544 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 laying down harmonised rules on the designation of designated establishments and the appointment of legal representatives for the purpose of gathering electronic evidence in criminal proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023L1544> (дата звернення: 04.03.2026).

24. Directive (EU) 2024/1260 of the European Parliament and of the Council of 24 April 2024 on asset recovery and confiscation. OJ L. 2024/1260. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1260/oj/eng> (дата звернення: 04.03.2026).

25. Directive (EU) 2024/1712 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. OJ L. 24.6.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj/eng> (дата звернення: 04.03.2026).

26. Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA. OJ L 101. 15.04.2011. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ%3AL%3A2011%3A101%3A0001%3A0011%3Aen%3APDF> (дата звернення: 04.03.2026).

27. Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA. OJ L 315. 14.11.2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj/eng> (дата звернення: 04.03.2026).

28. Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 regarding the European Investigation Order in criminal matters. OJ L 130. 01.05.2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/41/2014-05-01/eng> (дата звернення: 04.03.2026).

29. Eurojust (SIRIUS Project). The EU Electronic Evidence Legislative Package: SIRIUS Annual Report. 17.12.2024. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/files/sirius-e-evidence-legislative-package-annual-report.pdf> (дата звернення: 04.03.2026).

30. Eurojust. Action against criminal network dealing with human trafficking, pimping and money laundering. 21.04.2023. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/news/action-against-criminal-network-human-trafficking-pimping-money-laundering> (дата звернення: 04.03.2026).

31. Eurojust. Annual Report 2024. The Hague: Eurojust, 2025. DOI: 10.2812/2002740 (дата звернення: 04.03.2026).

32. Eurojust. Eurojust Meeting on Migrant Smuggling 2024: Outcome Report. The Hague: Eurojust, 2025. DOI: 10.2812/2752209 (дата звернення: 04.03.2026).

33. Eurojust. Focus Group of specialised prosecutors against human trafficking: Outcome Report of the 2nd meeting. The Hague: Eurojust, 2023. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/final-draft-outcome-report-thb-fg-june-2023.pdf> (дата звернення: 04.03.2026).

34. Eurojust. Focus Group of specialised prosecutors against trafficking in human beings: Outcome Report of the 3rd meeting. The Hague: Eurojust, 2024. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/files/final-report-3rd-meeting-focus-group-thb-june-2024.pdf> (дата звернення: 04.03.2026).
35. Eurojust. Fraudulent call centres in Ukraine rolled up. 16.12.2025. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/news/fraudulent-call-centres-ukraine-rolled> (дата звернення: 04.03.2026).
36. Eurojust. Guidelines on Joint Investigation Teams Involving Third Countries. The Hague: Eurojust, 17.06.2022. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/guidelines-joint-investigation-teams-involving-third-countries> (дата звернення: 04.03.2026).
37. Eurojust. Second Additional Protocol to the Budapest Convention on Cybercrime and Cross-Border Access to Electronic Evidence. The Hague: Eurojust, 2024. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/second-additional-protocol-budapest-convention-cybercrime-and-cross-border-access> (дата звернення: 04.03.2026).
38. Eurojust; Publications Office of the European Union. Trafficking in human beings for sexual exploitation and related crimes (leaflet). 2025. DOI: 10.2812/0243434 (дата звернення: 04.03.2026).
39. European Commission. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT EVALUATION of the proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. SWD(2022) 427 final. Brussels, 19.12.2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022SC0427> (дата звернення: 04.03.2026).
40. European Commission. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT EVALUATION of Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime. SWD(2022) 179 final. Brussels, 28.06.2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52022SC0179> (дата звернення: 04.03.2026).
41. European Commission. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Executive Summary of the Impact Assessment on amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. SWD(2022) 426 final. Brussels, 19.12.2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52022SC0426> (дата звернення: 04.03.2026).
42. European Commission. Commission Staff Working Document: Statistics and trends in trafficking in human beings in the European Union in 2021–2022. Brussels, 20.01.2025. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52025SC0004> (дата звернення: 04.03.2026).
43. European Commission. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. Brussels, 19.12.2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52022PC0732 (дата звернення: 04.03.2026).

44. European Commission. Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Directive 2012/29/EU establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA. COM(2023) 424 final. Brussels, 12.07.2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0424> (дата звернення: 04.03.2026).

45. European Commission. Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the progress made in the fight against trafficking in human beings (Fifth report). Brussels, 20.01.2025. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52025DC0008> (дата звернення: 04.03.2026).

46. European Commission. Study on the concept of trafficking in human beings for the purpose of labour exploitation. 2026. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/f5e23cc0-4c14-47b2-9647-904d0ba3d744_en?filename=Study+on+the+concept+of+trafficking+in+human+beings+for+the+purpose+of+labour+exploitation.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

47. European Court of Human Rights. Guide on Article 4 of the European Convention on Human Rights – Prohibition of slavery and forced labour. Strasbourg: Council of Europe, last update 31.08.2025. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_4_eng (дата звернення: 04.03.2026).

48. European Court of Human Rights. Sergey Zolotukhin v. Russia [GC], Application no. 14939/03, Judgment of 10 February 2009 (Article 4 of Protocol No. 7, ne bis in idem). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91222> (дата звернення: 04.03.2026).

49. European Migration Network. Trafficking in human beings – the international dimension: European Migration Network Study. July 2025. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/4f178d98-27a2-46e6-b59a-cbd35344fced_en?filename=2025_EMN_study_trafficking_in_human_beings.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

50. European Parliament. EPRS. Revision of the Victims' Rights Directive: EU legislation in progress. 21.11.2023. URL: <https://epthinktank.eu/2023/11/21/revision-of-the-victims-rights-directive-eu-legislation-in-progress/> (дата звернення: 04.03.2026).

51. European Union Agency for Asylum. Identifying and supporting victims of human trafficking in the asylum procedure. Situational Update No 17. 16 March 2023. URL: https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2023-03/2023_victims_human_trafficking_EN.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

52. Europol (SIRIUS Project). 2024 SIRIUS EU Electronic Evidence Situation Report. 2024. URL: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/SIRIUS_E_Evidence_Situation_Report_2024.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

53. Europol. 20 countries spin a web to catch human traffickers during a hackathon. 21 September 2022. URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/20-countries-spin-web-to-catch-human-traffickers-during-hackathon> (дата звернення: 04.03.2026).

54. Europol. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU-SOCTA) 2025: The changing DNA of serious and organised crime. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2025. ISBN 978-92-9414-000-5. DOI: 10.2813/0758057 (дата звернення: 04.03.2026).

55. Europol. Europol Spotlight: Cryptocurrencies – Tracing the evolution of criminal finances. The Hague, 2022. URL: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol%20Spotlight%20-%20Cryptocurrencies%20-%20Tracing%20the%20evolution%20of%20criminal%20finances.pdf> (дата звернення: 04.03.2026).

56. Europol. Human traffickers luring Ukrainian refugees on the web targeted in EU-wide hackathon. 23 June 2022. URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/human-traffickers-luring-ukrainian-refugees-web-targeted-in-eu-wide-hackathon> (дата звернення: 04.03.2026).

57. Europol. Tackling threats, addressing challenges – Europol’s response to migrant smuggling and trafficking in human beings in 2023 and onwards. 17.07.2024. URL: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Tackling_threats_addressing_challenges_-_Europol%E2%80%99s_response_to_migrant_smuggling_and_trafficking_in_human_beings_in_2023_and_onwards.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

58. Eurostat. Trafficking in human beings statistics (data extracted January 2026). Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics (дата звернення: 04.03.2026).

59. Financial Action Task Force (FATF). International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations (consolidated version, February 2025). URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/February%202025%20FATF%20Recommendations.pdf> (дата звернення: 04.03.2026).

60. Gascón Marcén A. The push for the international regulation of cross-border access to electronic evidence and human rights. Cuadernos de Derecho Transnacional. 2023. Vol. 15, № 1. P. 385–402. DOI: 10.20318/cdt.2023.7545 (дата звернення: 04.03.2026).

61. Głogowska-Balcerzak A. The Borderlands of Trafficking in Persons: Abuse of a Position of Vulnerability in Theory and Practice. Transnational Criminal Law Review. 2025. Vol. 4, № 2. P. 249–266. URL: <https://ojs.uwindsor.ca/index.php/nlj/article/download/8974/6192/36128> (дата звернення: 04.03.2026).

62. Inter-Agency Coordination Group against Trafficking in Persons (ICAT). Addressing Vulnerability to Trafficking in Persons: Issue Brief 12/2022. 2022. URL: https://www.icmpd.org/file/download/57956/file/icat_issue_brief_12_vulnerability_to_tip_published.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

63. International Organization for Migration. Access to Justice for Migrant Workers and Victims of Trafficking for Labour Exploitation: A Toolkit for Practitioners and Policymakers. Geneva, 2024. URL: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/pub2024-023-r-access-to-justice-for-migrant-workers-and-victims.pdf> (дата звернення: 04.03.2026).

64. INTERPOL. INTERPOL Crime Trend Update – Human trafficking-fueled scam centres. June 2025. URL: <https://www.interpol.int/en/content/download/23175/>

file/INTERPOL%20Crime%20Trend%20Update%20-%20Human%20trafficking-fueled%20scam%20centres.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

65. INTERPOL. USD 257 million seized in global police crackdown against online scams (Operation First Light 2024). 2024. URL: <https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2024/USD-257-million-seized-in-global-police-crackdown-against-online-scams> (дата звернення: 04.03.2026).

66. Jespersen S., Alffram H., Denney L., Domingo P. Trafficking for Forced Criminality: The Rise of Exploitation in Scam Centres in Southeast Asia. ODI Thematic brief. London : ODI, 2023. URL: https://odi.org/documents/8832/The_rise_of_exploitation_in_scam_centres_in_southeast_asia.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

67. L'Hoiry X., Moretti A., Antonopoulos G. Human trafficking, sexual exploitation and digital technologies. *Trends in Organized Crime*. 2024. Vol. 27. P. 1–9. DOI: 10.1007/s12117-024-09526-4 (дата звернення: 04.03.2026).

68. Lazarus S., Chiang M., Button M. Assessing Human Trafficking and Cybercrime Intersections Through Survivor Narratives. *Deviant Behavior*. 2025. DOI: 10.1080/01639625.2025.2470402 (дата звернення: 04.03.2026).

69. Luong H. T. “Simple job, high salary”: unveiling the complexity of scam-forced criminality in Southeast Asia. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. Vol. 12:1305. DOI: 10.1057/s41599-025-05605-1 (дата звернення: 04.03.2026).

70. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The National Police eliminated a network of fraudulent call centers. 05.02.2022. URL: <https://mvs.gov.ua/en/news/nacpolicija-likvidovala-merezu-kol-centriv-u-kilkox-oblastyax> (дата звернення: 04.03.2026).

71. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). Online Scam Operations and Trafficking into Forced Criminality in Southeast Asia: Recommendations for a Human Rights Response. 2023. URL: <https://bangkok.ohchr.org/news/2022/online-scam-operations-and-trafficking-forced-criminality-southeast-asia> (дата звернення: 04.03.2026).

72. Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings. Recommendations on enhancing efforts to identify and mitigate risks of trafficking in human beings online as a result of the humanitarian crisis in Ukraine. Vienna : OSCE, 2022. URL: https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/4/c/516423_0.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

73. Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings. Mapping the online landscape of risks of trafficking in human beings on sexual services websites across the OSCE region. Vienna : OSCE, 2023. ISBN 978-92-9271-233-4. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/b/4/555441.pdf> (дата звернення: 04.03.2026).

74. Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings. Identification of trafficking in human beings related to the humanitarian crisis stemming from the war against Ukraine: Brief for first line responders.

Vienna : OSCE, 2024. URL: https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/1/9/561466_0.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

75. Politova A. Analysis of judicial practice on the application of Ukrainian legislation on combating exploitation in the context of armed conflict. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2023. № 6. DOI: 10.61345/1339-7915.2023.6.26 (дата звернення: 04.03.2026).

76. Regulation (EU) 2023/1543 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 on European Production Orders and European Preservation Orders for electronic evidence in criminal proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023R1543> (дата звернення: 04.03.2026).

77. Regulation (EU) 2024/3011 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 on the transfer of proceedings in criminal matters. *OJ L*. 18.12.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3011/oj/eng> (дата звернення: 04.03.2026).

78. Rodriguez-Lopez S. The non-punishment of human trafficking victims in Europe. *New Journal of European Criminal Law*. 2024. DOI: 10.1177/20322844241265238 (дата звернення: 04.03.2026).

79. Sachoulidou A. Cross-border access to electronic evidence in criminal matters: The new EU legislation and the consolidation of a paradigm shift in the area of 'judicial' cooperation. *New Journal of European Criminal Law*. 2024. DOI: 10.1177/20322844241258649 (дата звернення: 04.03.2026).

80. Sharapov K. Vulnerability to trafficking in persons in the context of the war in Ukraine: Findings from Poland and Romania. August 2024. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/111384> (дата звернення: 04.03.2026).

81. U.S. Department of State. 2025 Trafficking in Persons Report: Country Narrative – Ukraine. 2025. URL: <https://ua.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/234/2025/11/2025-TIP-Report-Country-Narrative-Ukr.pdf> (дата звернення: 04.03.2026).

82. UNHCR. Ukraine Situation: UNHCR's 2026 plans and financial requirements. January 2026. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/120716> (дата звернення: 04.03.2026).

83. United Nations Development Programme (UNDP). Trafficking in Persons for Forced Criminality: Learning from Provincial and District Responses. 2023. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-rbap-traffickinginpersons-2023_0.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

84. United Nations Office on Drugs and Crime. Accessing Justice: Challenges faced by trafficked persons and smuggled migrants: Policy Brief. Vienna, 2023. URL: https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2023/New_publications/Policy_Brief_3.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

85. United Nations Office on Drugs and Crime. Conflict in Ukraine: key evidence on risks of trafficking in persons and smuggling of migrants (UNODC Research Update, August 2022). Vienna: UNODC, 2022. URL: https://humantraffickingsearch.org/wp-content/uploads/2022/09/Conflict_Ukraine_TIP_2022.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

86. United Nations Office on Drugs and Crime. Conflict in Ukraine: Key evidence on risks of trafficking in persons and smuggling of migrants. Vienna, 2022.

URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/Conflict_Ukraine_TIP_2022.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

87. United Nations Office on Drugs and Crime. Global Report on Trafficking in Persons 2024. Vienna, 2024. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

88. United Nations Office on Drugs and Crime. Guidelines on Detection, Investigation and Trial for Trafficking in Persons: Ukrainian Legislation and Practice. 2025. URL: https://www.unodc.org/poukr/uploads/documents/Pdf/Guidelines_trafficking_in_persons_UNODC_2025.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

89. United Nations Office on Drugs and Crime. Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Palermo Protocol). New York, 15.11.2000. URL: https://www.unodc.org/documents/treaties/Special/2000_Protocol_to_Prevent_2C_Suppress_and_Punish_Trafficking_in_Persons.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

90. United Nations Office on Drugs and Crime. Study on Trafficking in Persons and Smuggling of Migrants in the Context of the Displacement caused by the War in Ukraine. Vienna, 2025. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/studies/2025/TIP_Study_2025_eng.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

91. UNODC. Cyberfraud in the Mekong reaches inflection point, UNODC reveals. 21.04.2025. URL: <https://www.unodc.org/roseap/en/2025/04/cyberfraud-inflection-point-mekong/story.html> (дата звернення: 04.03.2026).

92. ZMINA. Торгівля людьми в Україні: ОГП заявляє про зростання кількості справ і нові інструменти. 12.01.2026. URL: <https://zmina.info/news/torgivlya-lyudmy-v-ukrayini-ogp-zayavlyaye-pro-zrostannya-kilkosti-sprav-i-novi-instrumenty/> (дата звернення: 04.03.2026).

Information about the author:

Zharovska Halyna Petrivna

Doctor of Law,

Associate Professor of the Department Criminal Law,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,

2, Kotsiubynskoho Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine